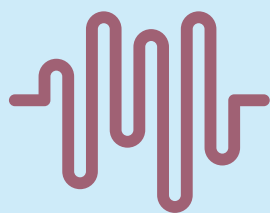

Atbalstošas sabiedrības veidošana bērņibai bez vardarbības

Izpratnes veicināšanas kampaņas,
lai izbeigtu miesas sodu

Izdevējs	Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts Slussplan 9, PO Box 2010, 103 11 Stokholma, Zviedrija
Autors	Olivia Lind Haldorsson
Redaktori	Turid Heiberg, Annabel Egan un Maria Corbett
Programmas partneri	Baltijas jūras valstu padome; Igaunijas Sociālo lietu ministrija; Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija; Latvijas Labklājības ministrija; Polijas Bērnu tiesībsargs; Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija un Globālo iniciatīvu vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai.
Piesaistītais eksperts	Daja Wenke Igaunija: Ann-Lind Liiberg, Tonu Poopuu un Ege Ulend. Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai: Anna Henry. Īrija: Jillian van Turnhout. Latvija: Evita Berke un Kristina Freiberga. Lietuva: Ieva Daniunaite un Reda Jasinskienė. Polija: Ewa Jarosz, Marek Michalak, Aneta Mikołajczyk, Maria Keller-Hamela, Marta Skierkowska, Maciej Stadtmuller un Beata Wojtkowska. Zviedrija: Cristina Barbaglia, Henrik Holmquist un Bodil Langberg. Apvienotā Karaliste: Chris Dodd. BJVP Sekretariāts: Marlene Riedel un Shawna von Blixen
Darbā piedalījušies	
Dizains	Myah Design www.myahdesigns.com
Radošā komanda	Shawna von Blixen & Marlene Riedel

ISBN: 978-91-984818-0-8

Šī darba licence pieder Baltijas jūras valstu padomei saskaņā ar Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 starptautisko licenci. Lai apskatītu šīs licences kopiju, skatīt: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Vai Jūs plānojat tulkot šo publikāciju?

Lūdzu, sazinieties ar Baltijas jūras valstu padomi, lai uzzinātu vairāk par formātu, akreditāciju un autortiesībām.

saturs

programma “bērnība bez vardarbības” 1

01

levads un svarīgākie vēstījumi 4

02

izpratnes veicināšana mainīgā pasaulē 6

03

atbalstošas sabiedrības veidošana bērnībai
bez vardarbības 10

- 3.1 izpratnes un zināšanu veicināšana par tiesību aktiem 10
- 3.2 rīcības izmaiņu un sociālo pārmaiņu pieejas 11
- 3.3 izpratnes veicināšanas kampaņu aspekti 11

04

efektīvas izpratnes veicināšanas un kampaņu
organizēšanas principi 14

- 4.1 bērni kā tiesību subjekti 14
- 4.2 bērnu aktīva līdzdalība 15
- 4.3 iekļaujoša izpratnes veicināšana un saziņa 17
- 4.4 ētiska izpratnes veicināšana un kampaņas 18
- 4.5 kopdarbs 18

05

izpratnes veicināšana un kampaņu organizēšana
rīcības un sociālām izmaiņām 24

- 5.1 konteksta sapratne 24
- 5.2 aktīvas darbības veikšana 25
- 5.3 pārbaudīšana, mācīšanās un pielāgošanās 26

nevardarbīgas bērnības programma

Mainīt pasauli: Nevardarbīga bērnība kā realitāte

Valsts tiesību aktu, kas aizliedz bērnu miesassodus jebkurā vidē, tostarp mājās, pieņemšana ir būtisks sasniegums. Tas ir skaidrs apliecinājums, ka miesassodi ir vardarbības pret bērniem forma, kas vairs nav sociāli pieņemama un tiesiska. Pēc aizlieguma ieviešanas, sabiedrībām un valstīm ir pienākums veikt ieguldījums efektīvā tā īstenošanā. Valstis visā pasaulē saskaras ar šo izaicinājumu un mērķis izbeigt miesassodu piemērošanu bērniem tagad uzskatāms par skaidru nacionālo un reģionālo mērķi.

Baltijas jūras reģions gandrīz ir kļuvis par “zonu, kurā netiek piemēroti miesassodi” bērniem, jo 10 no 11 valstīm reģionā ir aizliegušas visu veidu miesassodus. Zviedrija bija pirmā valsts pasaulē, kas ieviesa juridisku aizliegumu 1979. gadā; Somija (1983), Norvēģija (1987), Dānija (1997), Latvija (1998), Vācija (2000), Islande (2003), Polija (2010), Igaunija (2015) un Lietuva (2017). Krievijas Federācijā vēl nav ieviests šāds juridisks aizliegums.

Baltijas jūras reģions ir daudzveidīgs. Lai arī dažām valstīm reģionā ir gandrīz 40 gadu pieredze juridiska aizlieguma īstenošanā, dažas tikai nesen ir uzsākušas ceļu, lai nodrošinātu no vardarbības brīvas bērnības. Nevardarbīgas bērnības programmas pamatā ir apņemšanās un līderība, ko demonstrē pārmaiņu veidotāji reģionā. Tie ir politiķi, valsts amatpersonas, pakalpojumu sniedzēji, praktiķi, pētnieki, aizstāvji, mediji un pilsoņi, tostarp bērni, jaunieši un vecāki.

Attīstība Baltijas jūras reģionā liecina, ka ir iespējams mainīt attieksmi un uzvedību, un ir iespējams transformēt sociālās normas par labu pozitīvai, nevardarbīgai bērnu audzināšanai. Kopš aizliegumu stāšanās spēkā, arvien vairāk un vairāk vecāku ir atteikušies no miesassodu izmantošanas bērnu audzināšanā. Taču, neraugoties uz panākto progresu, pārāk daudz bērnu joprojām piedzīvo fizisku un emocionālu vardarbību vai pazemojošu attieksmi.

Nevardarbīgas bērnības programmas mērķis ir veicināt pilnīgu miesassodu piemērošanas bērniem aizlieguma īstenošanu Baltijas jūras reģionā, pateicoties vairāku ieinteresēto pušu sadarbībai, plānošanai un rīcībai. Darba programmu vada Baltijas jūras valstu padomes sekretariāts un to līdzfinansē Eiropas Komisija. Piecas partnervalstis atbalsta projektu ar Baltijas jūras reģiona ministriju un valsts institūciju palīdzību: Igaunijas Sociālo lietu ministrija; Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija; Latvijas Labklājības ministrija; Polijas Bērnu tiesībsargs; Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija. Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai ir programmas starptautiskais partneris.

Nevardarbīgas bērnības programma ir izstrādājusi vairākus vadlīniju ziņojumus un kampaņu vecākiem, bērniem, praktiķiem, aizstāvjiem un politikas veidotājiem. Katra ziņojuma pamatā ir konkrēta tēma - soli pa solim norādījumi, aizlieguma īstenošana mājās, pozitīva audzināšana, izpratnes veidošanas kampaņas, pakalpojumu sniegšana un progresa novērtēšana. Turklāt kampaņa veido izpratni par miesassodu kaitīgo ietekmi un to, cik nozīmīgi ir tas, lai bērniem būtu uzticami pieaugušie, pie kā vērsties. Ziņojumi un kampaņa sniedz iedvesmu un vadošus standartus, kā arī praktiskus rīkus sabiedrības transformēšanai, lai padarītu nevardarbīgu bērnību par realitāti. Lai arī ziņojumi ir balstīti Baltijas jūras reģiona pieredzē, tie sniedz galveno vēstījumu un izceļ labāko pieredzi, kas attiecas ne tikai uz 11 reģiona valstīm, bet arī visu Eiropu un valstīm ārpus tās.

Vairāk informācijas par ziņojumiem un kampaņu www.childrenatrisk.eu/nonviolence

01

Ievads un svarīgākie vēstījumi

Izpratnes veicināšana un komunikācija ir svarīgākie līdzekļi, lai atbalstītu tāda nacionālā tiesiskā regulējuma pieņemšanu, ar kuri tiek aizliegts bērnu miesas sods. Šādas kampaņas parasti veicina izpratni un atbalsta tiesību aktos noteiktu aizliegumu, un iedrošina pāreju no miesas soda uz pozitīvu un nevardarbīgu bērnu audzināšanu. Šajos pasākumos var tikt iesaistītas ministrijas un institūcijas nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī, pakalpojumu sniedzēji veselības un izglītības sistēmās, NVO, kopiena un reliģiskās grupas, sadarbojoties ar valsti vai īstenojot neatkarīgas aktivitātes.

Pastāv dažādi veidi un pieejas, kā veidot komunikāciju un veicināt izpratni. Šī pieeja var būt vispārēja rakstura, uzrunājot visu sabiedrību kopumā, taču tā var būt mērķēta arī uz noteiktu sabiedrības grupu, kas ir īpaši pārliecināta par miesassoda lietderību un izmantot to. Šajos pasākumos var aktīvi iesaistīt dažādus cilvēkus vai profesiju pārstāvjus, reliģiskās grupas, kā arī bērnus un jauniešus. Aktivitāšu tematika un galvenais vēstījums var atšķirties starp dažādām kampaņām, sniedzot informāciju par tiesisko regulējumu, vardarbības ietekmi uz bērnu vai alternatīvām bērnu audzināšanas stratēģijām.

Kampaņas ir veiksmīgākas, ja tiek veidotas plašākas nacionālās stratēģijas ietvaros, piemēram, kā daļa no sabiedrības veselība pieejas, kas ietver plašu kopumu aktivitāšu, laika gaitā uzrunājot lielu daļu sabiedrības. Izmaiņas rīcībā un pārmaiņas attieksmē un normās parasti tiek panāktas ar daudzām un dažādām iniciatīvām. To var panākt, piemēram, kombinējot universālu kampaņu un līdzdalības pieeju, uzsākot dialogu ar kopienu un reliģiskajiem līderiem, nodrošinot pakalpojumu sniedzēju informāciju un apmācot vecākus par nevardarbīgām bērnu audzināšanas stratēģijām.

Šis vadības ziņojums skata dažādas kampaņas un darbības, kas var būt noderīgas, lai veidotu zinošākas un atbalstošākas sabiedrības un rezultātā panāktu pāreju no miesas soda uz bērnu audzināšanu bez vardarbības. Ziņojums sākas ar īsu diskusiju par izpratnes veicināšanu un kampaņu organizēšanu

mainīgā pasaulē, pēc tam tuvāk iepazīstot sociālo pārmaiņu un individuālu rīcības izmaiņu stūrakmeņus. Tiek izklāstīti izpratnes veicināšanas un kampaņu par bērniību bez vardarbības pamatprincipi. Ziņojums ietver arī rekomendāciju pārskatu iesaistītajām pusēm, kas vēlas veicināt izpratni un organizēt kampaņas par miesas sodu, lai mainītu attieksmi un pastāvošo praksi, atbalstot bērniību bez vardarbības.

SVARĪGĀKIE VĒSTĪJUMI

Vadības ziņojumā sniegti šādi svarīgākie vēstījumi:

- Pastāv arvien lielāks juridiskais, sabiedriskais un zinātniskais pamatojums, lai izbeigtu bērnu miesas sodu.
- Tiesiskajā regulējumā aizliedzot miesas sodu, tiek skaidri pavēstīts, ka vardarbība pret bērnu ir nepieņemama.
- Lai atbalstītu aizlieguma īstenošanu praksē, obligāti nepieciešams veicināt izpratni par tiesisko regulējumu un tā sekām.
- Nepieciešama arī aizliegumu atbalstoša komunikācija, lai veidotu pamatu jaunai sabiedriskajai vienprātībai, ka vardarbība pret bērnu – pat vieglā formā – nav pieņemama.
- Efektīvai izpratnes veicināšanai un kampaņu organizēšanai jāveicina bērnu tiesību ievērošana, kā arī jābūt iekļaujošai un ētiskai.
- Rīcības un sabiedriskās pārmaiņas ir sarežģīts ilgtermiņa process, kurā jāveic daudzas un dažādas aktivitātes, ņemot vērā nacionālo kontekstu, auditoriju, potenciālos partnerus un resursus.
- Vienkāršu, interesantu, savlaicīgu un sabiedrisku pasākumu veikšana, iesaistot darbību izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā arī bērnus, var uzlabot pasākumu rezultātus un nodrošināt rentabilitāti.
- Mācīšanās no uzraudzības un izvērtējuma ir īpaši svarīga, nosakot, kā tiks izstrādātas un īstenotas turpmākās stratēģijas, aktivitātes, partneri un kanāli, šādi panākot lielāku pasākumu ietekmi.

02

izpratnes veicināšana mainīgā pasaulē

Šobrīd pastāv arvien lielāks juridiskais, sabiedriskais un zinātniskais pamatojums, lai izbeigtu bērnu miesas sodu. Daudzu valstu pieredze visā pasaulē liecina, ka ir iespējams mainīt sabiedrības un atsevišķu cilvēku rīcību. Lai atņemtu novecojošo attieksmi un pārliecību, kā arī ieviestu jaunas idejas un prakses, nepieciešami spēcīgi argumenti un skaidra rīcība.

Lai gan visā pasaulē vērojams progress miesas soda izskaušanā, daudzi vecāki joprojām izmanto miesas sodu, lai "izglītotu" savus bērnus. Dažās sabiedrībās vardarbību uzskata par normālu veidu, kā mācīt un kontrolēt bērnus. Līdz ar to vecāki uzskata, ka miesas sods ir normāls un efektīvs veids, kā izglītēt bērnus, un ka sītiena radītās sāpes palīdzēs bērnam mācīties. Dažkārt vecāki neapzinās miesas soda nelabvēlīgo ietekmi uz bērna veselību un attīstību. Citkārt vecāki paļaujas uz miesas sodu stresa, spriedzes un dusmu ietekmē, turklāt bieži viņi nemaz nezina nevardarbīgas stratēģijas un pieejas, kā tikt galā ar izaicinošām stratēģijām.

Tā kā miesas sods joprojām tiek izmantots, skaidri redzams, ka nepieciešamas konstruktīvas iniciatīvas, lai salauztu vēsturiskos un kultūras pieņēmumus un atbalstītu vecākus viņu meklējumos pēc alternatīvām stratēģijām bērnu audzināšanas izaicinājumos. Šobrīd pastāv arvien lielāks juridiskais, sabiedriskais un zinātniskais pamatojums, lai izbeigtu bērnu miesas sodus, kas skaidri liecina, ka visu veidu vardarbība pret bērnu ir nepieņemama.

Jauni zinātniskie pierādījumi ir uzlabojuši mūsu zināšanas par bērnu attīstību un miesas soda negatīvo ietekmi uz bērnu veselību un attīstību. Tāpat arvien pieaug zināšanas un izpratne par negatīvo ietekmi uz vecākiem un sabiedrībām. Sabiedriskais progress, tostarp pirmsdzemdību un pēcdzemdību aprūpe, regulāras bērnu veselības pārbaudes un ģimenes atbalsta pakalpojumi sniedz jaunas iespējas, lai veicinātu izpratni, izglītotu vecākus un noteiktu vardarbību agrīnā stadijā.

Starptautiskais tiesiskais regulējums skaidri nosaka, ka visām valstīm jāaizsargā bērni pret miesas sodu, aizliedzot un izskaužot tā lietošanu. Tas, ka teju visā pasaulē pieņemta ANO Konvencija par bērnu tiesībām (Konvencija), ļāvis arvien labāk apzināties, ka pret bērniem jāizturas kā pret jebkuru citu cilvēku, kuram ir tiesības uz pašcieņu, līdzdalību un aizsardzību pret visu veidu vardarbību. Tāpat tiek sagatavots arvien lielāks skaits reģionālu dokumentu un iniciatīvu, kuru mērķis ir izskaust miesas sodu. Daudzās valstīs bērnu miesas sods ir aizliegts tiesiskajā regulējumā. Turpmākas kampaņas, mediju sižeti un vecāku atbalsts, saņemot arī pozitīvus signālus no politiķiem un kopienas un reliģiskajiem līderiem, palīdzējis veidot zinošākas un atbalstošākas sabiedrības.

Daudzās pasaules daļās vairs netiek pieņemts kā pašsaprotams arguments, ka miesas sods ir dabiska daļa daudzās kultūrās un sabiedrībās. Visiem vajadzētu apzināties miesas soda negatīvo ietekmi uz bērniem, vecākiem un sabiedrībām. Miesas sods vairs nedrīkst būt sabiedriski pieņemams, un šo mērķi ir iespējams sasniegt!

Daudzu valstu pieredze visā pasaulē liecina, ka ir iespējams mainīt sabiedrību un atsevišķu cilvēku rīcību, ja tiek izteikti spēcīgi argumenti un tiek veiktas konkrētas darbības, lai atņemtu novecojušās attieksmes un pārliecības un ieviestu jaunas idejas un prakses. Piemēram, pateicoties politisko līderu un iedzīvotāju apņēmībai, daudzās valstīs ir izstrādāts tiesiskais regulējums, lai aizsargātu iedzīvotāju tiesības un panāktu vienlīdzību, kā arī nostiprinātas sociālās sistēmas, tostarp universāla piekļuve izglītībai un

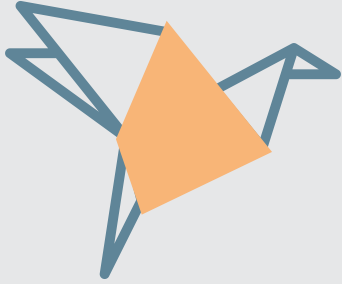
sabiedrības veselības aprūpei. Šo pozitīvo pārmaiņu ietekmē būtiski mainījusies arī cilvēku attieksme, tradīcijas, kultūras un ar laiku arī prakses.

Nodrošinot bērniem tiesiskajā regulējumā vienlīdzīgu aizsardzību pret vardarbību, tiek sperts plats solis iepretim tālākai sabiedriskajai, ekonomiskajai un cilvēcisķajai izaugsmei. Tas sekmē tādas sabiedrības veidošanos, kas vienlīdzīgi ievēro gan pieaugušo, gan bērnu cilvēktiesības.

PIEMĒRS

Zviedrija ir spilgts piemērs pārmaiņām, kas kļūst iespējamās, veicinot augstu izpratni un gūstot sabiedrības atbalstu miesas soda aizliegumam tiesiskajā regulējumā. Pēdējo četrdesmit gadu laikā pēc miesas soda aizlieguma Zviedrijā būtiski mainījies tas, kā bērni tiek uztverti, kā arī Zviedrijas sabiedrības domas par to, kā pret viņiem vajadzētu izturēties. Šobrīd Zviedrijā bērnus uzskata par tiesību subjektiem un sabiedrības locekļiem, kuriem ir absolūtas tiesības būt brīviem no visa veida vardarbības, tostarp miesas soda.

03

atbalstošas sabiedrības veidošana bērniem bez vardarbības

Tiesiskajā regulējumā aizliedzot bērnu miesas sodu, tiek skaidri pavēstīts, ka vardarbība pret bērnu ir nepieņemama. Īstenojot aizliegumu praksē, īpaši svarīga ir izpratnes veidošana par izmaiņām tiesiskajā regulējumā. Taču izpratnes veicināšana par tiesisko regulējumu vien nenodrošinās spēcīgu sociālo atbalstu un cilvēku apņemšanos. Nepieciešama arī aizliegumu atbalstoša komunikācija, lai veidotu pamatu jaunai sabiedriskajai vienprātībai, ka vardarbība pret bērnu – pat vieglā formā – nav pieņemama.

3.1 IZPRATNES UN ZINĀŠANU VEICINĀŠANA PAR TIESĪBU AKTIEM

PLAŠA IZPLATĪŠANA UN SKAIDROŠANA

Tiesiskajā regulējumā aizliedzot bērnu miesas sodu, tiek skaidri pavēstīts, ka vardarbība pret bērnu ir nepieņemama un netiks ignorēta. Ikvienā informētības kampaņā, kas tiecas veicināt atbalstu šādam aizliegumam, svarīgi ir nodrošināt plašu jaunā tiesiskā regulējuma izplatīšanu un skaidrošanu, norādot visiem cilvēkiem arī tā sekas. Vairākas valstis, kas pieņēmušas tiesību aktus, kuros aizliegts bērnu miesas sods, īstenojušas vērienīgas un universālas izpratnes veicināšanas kampaņas, lai informētu sabiedrību par jaunā tiesiskā regulējuma saturu un mērķi.

PIEMĒRI

Zviedrijā pēc jaunā likuma pieņemšanas 1979. gadā tika uzsākta plaša valdības finansēta komunikācijas un informētības kampaņa.¹ Kampaņas ietvaros katrā mājāsaimniecībā tika nogādāta brošūra zviedru un angļu

valodā. Tāpat informācija tika drukāta uz piena pakām, lai panāktu, ka izpratne tiek veicināta gan bērniem, gan pieaugušajiem, iedrošinot diskusijas arī ģimenes lokā. Somijā tiesiskā regulējuma īstenošanu praksē atbalsta ar periodiskām kampaņām jau kopš tiesību akta pieņemšanas 1983. gadā,² savukārt Igaunijā Sociālo lietu ministrija sadarbojas ar citām iesaistītajām pusēm, lai izplatītu informāciju par tiesību aktu dažādās kampaņās un sabiedriskajās apspriešanās.³

PROFESIONĀLU UZRUNĀŠANA

Lai panāktu, ka profesionāļi praksē atbalsta tiesiskā regulējuma īstenošanu, īpaši svarīgas ir aktivitātes attiecīgo profesionāļu vidū, runājot par tiesību akta saturu un ietekmi uz viņu pienākumiem un atbildību. Tostarp, piemēram, var sniegt informāciju par to, kā ziņot par aizdomām par vardarbību. Izpratnes veicināšanas aktivitātes var ietvert informācijas dienu profesionāļiem, tostarp sociālajiem un bērnu aizsardzības darbiniekiem, skolotājiem, medicīniskajam personālam un policijai.⁴

1 Bērniem bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Zviedrija (2017).

2 Bērniem bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017).

3 Bērniem bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

4 Bērniem bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Latvija (2017).

BĒRNA INTEREŠU IEVĒROŠANA

Komunikācijā un izpratnes veicināšanas kampaņās jāpanāk, ka iesaistītās puses apzinās to, ka tiesisko aizliegumu nepieciešams ieviest praksē, vienlaikus ievērojot bērna intereses. Bērna intereses nevar izmantot, lai attaisnotu miesas sodu, jo tas pārkāpj bērna tiesības uz pašcieņu un fizisko neaizskaramību.

3.2 RĪCĪBAS IZMAIŅU UN SOCIĀLO PĀRMAIŅU PIEEJAS

Pēc miesas soda aizliegšanas tiesiskajā regulējumā komunikācijas aktivitātes parasti koncentrējas uz informāciju par jauno tiesību aktu. Taču izpratnes veicināšana par tiesisko regulējumu vien nenodrošinās spēcīgu sociālo atbalstu un cilvēku apņemšanos uzsākt pārmaiņas. Tādēļ komunikācijai jābūt plašākai par aizliegumu un jāmēģina veidot pamatu jaunai sabiedriskajai vienprātībai, nosakot, ka vardarbība pret bērnu – pat vieglā formā – nav pieņemama. Rīcības izmaiņas un sabiedriskās pārmaiņas atbalstoša komunikācija ir papildu kampaņas pieeja, kas skata individuālas prakses un sabiedriskās ietekmes, kuras liedz īstenot praksē nacionālos tiesību aktus.

RĪCĪBAS IZMAIŅAS

Pirmā pieeja pieprasa rīcības izmaiņas. Tā koncentrējas uz individuālām zināšanām, attieksmēm un praksēm. Šī pieeja iedrošina vecākus atmett senus ieradumus un mudina pieņemt un īstenot nevardarbīgas bērnu audzināšanas stratēģijas. Individuāla rīcības netiek piekopta vakuumā – to bieži ietekmē sabiedriskās normas un prakses. Arī politika var atbalstīt vai kavēt šo transformācijas procesu atkarībā no nostājas un to grupu ietekmes, kas noraida vai aizstāv miesas soda izmantošanu. Piemēram, Zviedrijā sabiedriskās pārmaiņas un prakses ļoti ietekmēja dažādas profesionāļu grupas un cilvēki, piemēram, atpazīstami sociālie darbinieki, ārsti un politiķi, kas ļoti atbalstīja aizliegumu un publiski demonstrēja savu pārliecību.⁵

SABIEDRISKĀS PĀRMAIŅAS

Otrā pieeja ir sabiedriskās pārmaiņas, koncentrējoties uz kopienām un plašāku sabiedrību ar mērķi mainīt kaitīgas kultūras prakses, sabiedriskās normas un reliģiskās pārliecības, kas ietekmē individuālo rīcību. Šī pieeja var ietvert kopienas diskusijas ar bērniem, aprūpētājiem, skolotājiem, reliģiskajiem līderiem un citiem kopienas pārstāvjiem par kaitīgās rīcības ietekmi un to, kā strādāt ar stigmām un tabū jautājumiem.⁶

3.3 IZPRATNES VEICINĀŠANAS KAMPAŅU ASPEKTI

Izpratnes veicināšana ir būtisks aspekts rīcības izmaiņu un sabiedrisko pārmaiņu komunikācijā. Tostarp var būt nepieciešams informēt cilvēkus un kopienas par tiesisko regulējumu, miesas soda ietekmi un

risku, kā arī vecākiem un bērniem pieejamajiem atbalsta pakalpojumiem. To valstu pieredze, kas jau pieņēmušas šādu aizliegumu, liecina, ka pastāv vairākas svarīgākās tematiskās jomas, kas ir īpaši noderīgas, lai veicinātu izpratni un sabiedrisko vienprātību par tiesiskā regulējuma atbalstu un rīcības izmaiņām. Tostarp var īstenot pakāpeniskas ilgtermiņa kampaņas ar plašu mērķauditoriju vai kampaņas, kurās skaidro miesas soda negatīvo ietekmi, uzsver pozitīvas bērnu audzināšanas priekšrocības, apstrīd miesas soda attaisnojumu un nosaka pienākumu rīkoties.

PAKĀPENISKA ILGTERMIŅA PIEEJA AR PLAŠU MĒRĶAUDITORIJU

Rīcības izmaiņas un sabiedriskās pārmaiņas bieži vien ir pakāpenisks un ilgstošs process. Lai mainītu attieksmi un praksi, kas bijusi spēkā daudzus gadus, var būt nepieciešams ilgstošs darbs. Lai atbalstītu pakāpenisku progresu un uzturētu ietekmi, svarīgi panākt, ka plānošana un finansējums ļauj veikt ilgstošas un periodiskas aktivitātes, kas ir balstītas uz iepriekšējām kampaņām un iniciatīvām un mērķos no tām.⁷ Ilgstošai nacionālajai stratēģijai ar plašu mērķgrupu, kas tiecas novērst vardarbību, visticamāk, būs lielāka ietekme nekā atsevišķām vienas reizes kampaņām. Rīcība ir izmainīta un sabiedrība – pārveidota, ja visi sabiedrības locekļi pamana un atpazīst vardarbību pret bērniem un rīkojas šajā sakarā.

PIEMĒRS

Zviedrijā tiek īstenota sabiedrības veselības aktivitāte, kuras mērķis ir apkarot miesas sodu. Tas ļauj ilgtermiņā strādāt ar mērķgrupu, vienlaikus veicot arī citas darbības, piemēram, nodrošinot informatīvos tālrunus un publisko informāciju kinoteātros, laikrakstos, TV un radio.⁸

UZMANĪBA UZ NEGATĪVO IETEKMI UN POZITĪVU BĒRNU AUDZINĀŠANU

Pieredze liecina, ka labāka izpratne par miesas soda negatīvo ietekmi uz bērna veselību un attīstību ir iedarbīgs veids, kā mainīt attieksmi pret miesas sodu. Šajā sakarā liela nozīme ir arī informācijas izplatīšanai par pozitīvu bērnu audzināšanu un nevardarbīgu audzināšanas stratēģiju ietekmi uz bērna veselību, attīstību un vecāku-bērnu attiecībām.

Vecāku atbalsta programmas, profilaktiskie veselības aprūpes centri un pozitīvas bērnu audzināšanas programmas ir noderīgs atbalsts universālajām kampaņām un bieži veido daļu no vispārējām aktivitātēm, kuru mērķis ir veicināt izpratni un rīcības izmaiņas vecākiem. Piemēram, Eiropas Padomes kampaņa "Pacel roku pret pērsanu" apvieno izpratnes veicināšanu ar materiālu, kas izglīto vecākus par pozitīvu bērnu audzināšanu.⁹

⁵ Staffan Janson, Kārlstades Universitāte un Upsalas Universitāte, Zviedrija, prezentācija sākuma sanāksmē par bērniem bez vardarbības, Stokholma, 2017. gada 7. februāris.

⁶ https://www.unicef.org/cbsc/index_42352.html un

⁷ Miesas sods Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

⁸ Bērniem bez vardarbības: Konsultācijas ar iesaistītajām pusēm ekspertu sanāksmē, Varšava, 2018. gada 13.-14. marts; Bodil Långberg "Zviedru ceļojums", pieejams <http://www.childrenatrisk.eu/nonviolence/2018/03/14/expert-meeting-communication-and-campaigns-related-to-the-legal-prohibition-of-corporal-punishment>

⁹ <https://www.coe.int/en/web/children/corporal-punishment>

ATTAISNOJUMU APSTRĪDĒŠANA

Igaunijas pieredze liecina, ka izpratnes veicināšana par aizliegumu un pozitīvu bērnu audzināšanu ir visefektīvākā, kad tiek formulēta mērķgrupas kultūras, sabiedrisko tradīciju un normu kontekstā. Šāda pieeja mudina izpētīt, kā miesas sods ir veidojies vēstures gaitā un kā tas tiek uztverts šobrīd.¹⁰ Īpaši jāpievēršas miesas sodam, kas tiek pamatots ar kultūras un reliģijas apsvērumiem, tostarp izmantojot pierādījumus un pētījumus, kā arī kultūras un teoloģiskos argumentus, lai atbildētu uz nepareiziem priekšstatiem, attieksmi un pārlicību.

PIEMĒRI

Eiropas Padomes kampaņā “Pacel roku pret pērsanu” izstrādāts materiāls, kas atspēko mītus, kuri uztur un “attaisno” miesas sodu. Starptautiskais bērnu tiesību tīkls (CRIN) arī publiskojis pretargumentus, kas apstrīd uz vecāku tiesībām, kultūru un reliģiju balstītus argumentus par to, ka miesas sods izmantojams bērnu mācīšanās procesā.¹¹

PIENĀKUMS RĪKOTIES

Polijas Bērnu tiesību ombuds īstenojis valstiska mēroga kampaņas “Rīkojies. Tev ir tiesības” un “Nesit mani – mīli mani”, lai informētu sabiedrību par vardarbību pret bērniem attiecīgajās kopienās un liktu saprast, ka aktīva rīcība var izglābt bērna dzīvību.¹² Tāpat kampaņa “Redzi. Dzirdi. Paziņo”, kas tika veikta piecās Eiropas valstīs, iedrošina un mudina cilvēkus pamanīt vardarbības pazīmes un atbilstoši rīkoties. Zviedrijā ar valdības finansiālu atbalstu tika izstrādāti kampaņas materiāli “Uzdrieksties pamanīt, uzdrieksties rīkoties”, kuros iedrošināta agrīna fiziskas un psiholoģiskas vardarbības noteikšana un atbilstoša rīcība.¹³

Latvijā pēc kampaņas “Redzi. Dzirdi. Paziņo” tika veikta cita kampaņa, kas ziņoja to, ka miesas soda izmantošana joprojām tiek slēpta ģimenēs un iedragā vecāku-bērnu attiecības. Kampaņa tika uzsākta ar plakātiem, radio, TV un publiskiem pasākumiem, kuros augsta līmeņa personas tika lūgtas pakārt siksnu, signalizējot par apņemšanos izskaust bērnu miesas sodu. Vairākās valstīs Eiropā tika īstenota kampaņa, lai apturētu miesas soda prakses nodošanu no paaudzes paaudzē. Kampaņā tika izmantots attēls ar dzimtas koku, kas bija nosiets siksnām, šādi vizualizējot vēstījumu, ka miesas soda prakse tiek nodota no paaudzes paaudzē.¹⁴

¹⁰ Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

¹¹ <https://www.crin.org/en/library/publications/corporal-punishment-arguments>

¹² Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Kartēšanas ziņojums Baltijas jūras reģionam, Stokholma (2017).

¹³ Ibid.

¹⁴ Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Latvija (2017).

04

efektīvas izpratnes veicināšanas un kampaņu organizēšanas principi

Efektīvai izpratnes veicināšanai un kampaņām jāveicina bērnu tiesību ievērošana un jānodrošina bērniem un citām iesaistītajām pusēm iespēja iesaistīties komunikācijas aktivitāšu izstrādē, ieviešanā un izvērtēšanā. Šādām darbībām jābūt iekļaujošām, ētiskām un jāiesaista plašs klāsts personu dažādu aktivitāšu īstenošanā.

4.1 BĒRNI KĀ TIESĪBU SUBJEKTI

Tas, kā izturamies pret bērniem, ir cieši saistīts ar to, kā viņus uztveram. Līdz ar to sabiedriskās pārmaiņas un rīcības izmaiņas šajā jomā iespējamas tikai tad, ja uzskatīsim bērnus (tāpat kā pieaugušos) par pilntiesīgiem cilvēkiem ar tiesībām uz fizisko neaizskaramību, pašcieņu un līdzdalību.

Valstīs, kurās sabiedrība kopumā un cilvēki individuāli īpaši atbalsta bērnu miesas soda aizliegumu tiesiskajā regulējumā, bieži vien laika gaitā novērotas pārmaiņas cilvēku uzskatos par bērniem. Kad sabiedrība pārstāj uzskatīt bērnus par pieaugušo īpašumu, kuru iespējams sodīt bez jebkādam sekām, un sāk uzskatīt bērnus par tiesību subjektiem un vienlīdzīgiem sabiedrības locekļiem, vardarbību pret bērniem kļūst arvien grūtāk pieņemt. Atzīstot bērnus par tiesību subjektiem, bērniem cita starpā tiesiskajā regulējumā jābūt pasargātiem (tāpat kā pieaugušajiem) pret vardarbību, tostarp pret miesas sodu.

IZGLĪTOŠANA PAR BĒRNU TIESĪBĀM

Lai to panāktu, ANO Konvencijas par bērnu tiesībām dalībvalstīm plaši jāinformē pieaugušie un bērni par Konvencijā nostiprinātajiem principiem un normām. Tas var palīdzēt ieviest tiesiskajā regulējumā miesas

soda aizliegumu, padarot bērnus redzamus un veicinot bērnu un viņu tiesību ievērošanu, kā arī mainot negatīvo attieksmi pret bērniem un viņu vietu sabiedrībā.

PIEMĒRI

Zviedrijā Bērnu ombuds pēc valdības pasūtījuma ir izstrādājis materiālu par bērnu tiesībām esošajiem un potenciālajiem vecākiem. Materiāls informē vecākus par to, kā izvairīties no rīcības, kas pārkāpj bērnu tiesības un neaizskaramību, tostarp atsakoties no miesas soda. Tāpat šis materiāls sniedz atbalstu vecākiem par to, kā veidot pozitīvas attiecības ar bērniem, balstoties uz abpusēju cieņu. Materiāls sastāv no trīs īsām filmām, kas paredzētas vecāku grupām, vadlīnijām grupu līderiem un brošūras esošajiem un potenciālajiem vecākiem. Tāpat Eiropas Padome ir izstrādājusi kampaņu, kas palīdz bērniem uzzināt par bērnu tiesībām saprotamā un patīkamā veidā. Materiālu var izmantot izpratnes veicināšanas aktivitātēs skolās un citās vietās, kuras bērni apmeklē, piemēram, veselības centros, sociālajos dienestos, sporta un kultūras centros.¹⁵

Taču bērnu tiesību veicināšana ar komunikācijas aktivitātēm nav tikai informācijas izplatīšana par bērnu tiesībām. Tas nozīmē, ka komunikācijas praksēs jāņem

¹⁵ <https://www.coe.int/en/web/children/i-have-rights-you-have-rights-he/she-has-rights-...>

vērā arī bērnu tiesību principi.¹⁶ Plānojot, īstenojot un izvērtējot kampaņas un aktivitātes bērniem bez vardarbības, galvenā uzmanība jāpievērš tieši bērnu interesēm.

PIEMĒRS

“Komunikācija attīstībai” (C4D) ir labs piemērs par to, kā izmantot bērnu tiesību pieeju, lai panāktu sabiedriskās pārmaiņas un rīcības izmaiņas. C4D definē kā sistemātisku, plānotu un uz pierādījumiem balstītu stratēģisko procesu, lai veicinātu pozitīvas un izmērāmas individuālās rīcības un sabiedriskās pārmaiņas, kas ir balstītas uz vietējā konteksta izpratni. C4D stratēģijas un pieejas palīdz veidot un attīstīt kopienas locekļu prasmes un pašpārliecību, lai pieņemtu informētus lēmumus par jautājumiem, kas skar bērnu labklājību. Šis process iedrošina klausīšanos, dialogu, debates un konsultācijas, tostarp aktīvu un jēgpilnu bērnu un jauniešu iesaistīšanos. Marginalizētajām grupām tiek piešķirta prioritāra nozīme, panākot to redzamību un dodot balsi. Aktivitātes pievēršas bērnam kopumā, tostarp skatot bērniības fiziskos, kognitīvos, emocionālos, sabiedriskos un garīgos aspektus. Tāpat aktivitāšu laikā bērni tiek uzskatīti par pārmaiņu veidotājiem, veicinot bērnu un aprūpētāju pašapziņu un pašpārliecību.¹⁷

4.2 BĒRNU AKTĪVA LĪDZDALĪBA

Komunikācija un izpratnes veicināšana var būt nozīmīga, nodrošinot bērnu tiesības iesaistīties, panākot, ka viņi apzinās savas tiesības būt aizsargātiem pret vardarbību un iedrošinot viņus aktīvi veicināt rīcības izmaiņas un sabiedriskās pārmaiņas bērniem un pieaugušajiem.¹⁸ Pastāv daudz un dažādas bērniem paredzētas izpratnes veicināšanas iniciatīvas, kurās skatīts miesas sods. Taču pieredze un pētījumi daudzās valstīs liecina, ka bērni bieži nezina savas tiesības un to, kur vērsties pēc palīdzības un atbalsta, kad viņu tiesības ir pārkāptas. Bērni vēlas piekļuvi kvalitatīvai informācijai par vardarbību, tās novēršanu un to, kur vērsties, ja viņi saskaras ar vardarbību. Universālām kampaņām var būt liela nozīme, taču svarīgi nodrošināt arī to, ka bērni var saņemt konfidenciālus padomus un konsultācijas

4.2.1 JĒGPILNA UN EFEKTĪVA LĪDZDALĪBA

Neformālās konsultācijās Polijā un Igaunijā programmas “Bērniem bez vardarbības” ietvaros tika apkopoti bērnu uzskati par to, kā palielināt kampaņu ietekmi, lai izbeigtu miesas sodu. Konsultācijas saņēmušie jaunieši pauda uzskatu, ka jaunieši var kļūt par svarīgiem pārmaiņu iniciatoriem, taču daudziem bērniem un jauniešiem nav iespējas paust savus uzskatus un viņi netiek pārstāvēti politiskā līmenī.¹⁹

Bērnu jēgpilnai un efektīvai līdzdalībai komunikācijas

un izpratnes veicināšanas aktivitāšu izstrādē, ieviešanā un izvērtēšanā ir daudz priekšrocību. Pieredze visā pasaulē liecina, ka bērni var būt nozīmīgi izpratnes veicināšanā un kampaņu organizēšanā, ja saņem pietiekamu informāciju, atbalstu un drošu vidi, lai aktīvi iesaistītos. Bērnu līdzdalība var arī būtiski mainīt uzskatus par bērniem kā pieaugušo darbību subjektiem, tā vietā uzskatot viņus par līdzvērtīgiem tiesību subjektiem, kas tiek aktīvi iesaistīti pārmaiņu veidošanā.

Bērnu līdzdalība izpratnes veicināšanā un kampaņu organizēšanā varētu sniegt reālas iespējas ietekmēt saturu, formātu un komunikācijas metodes. Jēgpilnai līdzdalībai nepieciešama rūpīga plānošana un dažādu principu un pamatojumu ievērošana bērnu līdzdalības procesā. ANO Bērnu tiesību komiteja ir izstrādājusi sarakstu ar pamata prasībām jēgpilnai, ētiskai, efektīvai un drošai bērnu līdzdalībai.²⁰

Līdzdalībai jābūt caurredzamai un informatīvai, un tas nozīmē, ka bērniem jābūt nodrošināti atbilstoši, dažādībā balstīti un vecumam piemērotai informācijai par viņu iesaisti, tostarp par to, kur šī iesaiste notiks, par tās tvērumu, mērķi un potenciālo ietekmi. Bērniem jābūt informētiem par tiesībām brīvi paust uzskatus un panākt, ka pret viņiem izturas ar cieņu. Līdzdalība ir nevis pienākums, bet gan tiesības, tādēļ šim procesam jānotiek brīvprātīgi. Bērniem nedrīkst spiest izpaust uzskatus, un viņiem jābūt informētiem par to, ka viņi jebkurā laikā var pārtraukt līdzdalību pētījumā un konsultācijās.

Jēgpilna bērnu līdzdalība iedrošina bērnus, veido pašcieņu un pašpārliecību, lai viņi uzskatītu, ka viņi ir brīvi un var sniegt savu ieguldījumu. Līdzdalībai jānotiek cieņpilnā gaisotnē, lai bērni justos brīvi ierosināt savas idejas un aktivitātes, kā arī apspriest savu līdzdalību, lai tā tiktu pielāgota bērniem vēlamajā darba veidā. Pret bērnu uzskatiem jāizturas ar cieņu, ņemot vērā viņu sociāli ekonomiskos un kultūras kontekstus. Bērnu līdzdalībai jābūt atbilstoši viņu ikdienas dzīvei un jāiedrošina bērnus pilnībā izmantot savas zināšanas, prasmes un spējas. Bērni jāiedrošina uzsvērt un runāt par jautājumiem, kurus viņi paši identificē kā būtiskus un nozīmīgus. Lai pārliecinātos, ka līdzdalība tiek veikta atbildīgi, nepieciešams apņemties jautāt bērniem par to, kā viņu uzskati ir interpretēti un izmantoti. Bērniem jāsniedz skaidra atgriezeniskā saite par to, kā viņu līdzdalība ietekmējusi rezultātu, sniedzot iespēju piedalīties apsekošanas procesos un aktivitātēs (ja tas konkrētajā gadījumā ir atbilstoši).

Līdzdalība jāpielāgo bērnu spējām un vajadzībām, nodrošinot, ka tā ir bērniem draudzīga. Ja nepieciešams, jāsniedz laiks, vieta un resursi, lai sagatavotu bērnus un viņiem pieaugtu pašpārliecība un spēja izteikt savus uzskatus. Tāpat svarīgi atzīt,

¹⁶ ANO Konvencijas par bērnu tiesībām 3. pants un Bērnu tiesību komiteja, “Vispārējie komentāri Nr. 14 (2013) par bērnu tiesībām uz to, ka viņu interesēm tiek piešķirta galvenā nozīme”.

¹⁷ <https://www.unicef.org/cbsc/>

¹⁸ ANO Konvencijas par bērnu tiesībām 12. pants un Bērnu tiesību komiteja, “Vispārējie komentāri Nr. 12 (2009) par bērnu tiesībām tikt uzklautiem”.

¹⁹ Turid Heiberg “Bērniem bez vardarbības – apgūtās mācības”, prezentācija sākuma sanāksmē par bērniem bez vardarbības, Stokholma, 2017. gada 7. februāris.

²⁰ Bērnu tiesību komiteja, “Vispārējie komentāri Nr. 12 (2009) par bērnu tiesībām tikt uzklautiem”, 26. lpp.

ka bērniem nepieciešami dažādi sagatavošanās veidi un atbalsts atkarībā no vecuma un spējām. Pieredze liecina, ka arī pieaugušajiem nepieciešama sagatavošanās, prasmes un atbalsts, lai veicinātu bērnu sagatavošanos līdzdalībai. Tostarp var būt nepieciešamas apmācības par to, kā ieklausīties bērnos un komunicēt ar viņiem, sadarboties ar bērniem un efektīvi iesaistīt viņus darba procesā.

Vienlīdz liela nozīme jāpiešķir bērnu balsij un pieredzei. Līdzdalībai jābūt iekļaujošai, nepieļaujot pastāvošos diskriminācijas veidus un sniedzot visiem bērniem vienlīdz lielu iespēju piedalīties. Dažās situācijās uzskatu izpaušana var ietvert arī zināmus riskus. Tādēļ bērnu līdzdalībai jābūt pilnībā drošai un jāņem vērā visi riski. Līdz ar to var būt nepieciešams izstrādāt bērnu aizsardzības stratēģiju, kas atpazīst noteiktu risku, ar kuru saskaras noteiktas bērnu grupas, kā arī šķēršļus, kurus šīm grupām jāpārvar ceļā uz palīdzību un atbalstu. Vienmēr jāgarantē bērnu datu konfidencialitāte, privātums un aizsardzība. Bērni jāinformē par viņu tiesībām tikt aizsargātiem pret kaitējumu un to, kur vērsties pēc palīdzības. Tas nozīmē, ka var nākties strādāt ar ģimenēm un kopienām, lai veidotu izpratni par bērnu līdzdalības nozīmi un ietekmi un identificētu potenciālos riskus.

PIEMĒRS

“Jauno runātāju” metode, kas ir balstīta uz pārliecību par to, ka bērni ir savas dzīves eksperti, iesaista bērnus konsultācijās jēgpilnā un drošā veidā. Zviedrijā šī metode izmantota, lai konsultētos ar bērniem par plašu klāstu tematu, tostarp vardarbību. Konsultācijās iegūta noderīga informācija no bērniem par tiesiskajā regulējumā noteiktā miesas soda aizlieguma īstenošanu praksē, tostarp sociālo dienestu nozīmi.²¹

4.2.2 BĒRNIEM DRAUDZĪGI MATERIĀLI

Daudzās valstīs izstrādāti bērniem draudzīgi materiāli, lai atbalstītu visu vecumu bērnus informācijas meklējumos par miesas sodu un informētu par to, kur vērsties ar jautājumiem un bažām. Bērniem draudzīgi materiāli var būt pieejami dažādās formās un veidos. Bērnu līdzdalība informācijas un izpratnes veicināšanas aktivitātēs palīdz nodrošināt, ka informācijas un komunikācijas rīki ir interesanti, atbilstoši un bērniem piemēroti.

PIEMĒRI

Eiropas Padome piedāvā bērniem pielāgotus materiālus par miesas sodu, tostarp brošūras un TV sižetu.²² Zviedrijā Bērnu ombuds ir izstrādājis materiālu bērniem par viņu tiesībām, kas sastāv no informācijas mapēm dažādām vecuma grupām, kā arī vadlīnijām skolotājiem, kas vēlas izmantot attiecīgo materiālu bērnu izglītošanā.²³

STĀSTU PIEEJA

Pētījumi liecina, ka galvenie vēstījumi tiek nodoti efektīvāk ar stāstu pieejas starpniecību, nevis vienkārši komunicējot attiecīgo informāciju. Stāstu pieeja palīdz izpaust informāciju bērnam vienkāršā un pievilcīgā veidā, taču svarīgākais ir tas, ka šāda pieeja bieži izraisa bērnam pazīstamas emocijas.²⁴

PIEMĒRI

Igaunijas pieredze atklājusi, ka stāsti par miesas sodu filmās un literatūrā ir efektīvs veids, kā veicināt diskusiju un dialogu. Vienā no projektiem tika izmantots bērniem piemērots stāsts par miesas sodu 20. gadsimta pirmajā pusē, lai šādi uzsāktu diskusiju ar maziem bērniem par miesas soda aizliegumu tiesiskajā regulējumā. Bērniem tika sniegtas iespējas runāt par miesas sodu sanāksmēs un teātra izrādēs, kā arī doties mājās ar vairākām mācībām, kuras viņi pēc tam varēja nodot citiem.²⁵ Pozitīvu reakciju Igaunijā un Zviedrijā izsaukusi arī bērnu grāmatu sagatavošana jaunākajai auditorijai. Grāmatas ir sarakstītas vienkāršā, taču saistošā valodā, lai ietvertais vēstījums būtu saprotams un pieejams. Zviedru grāmata Liten (“Mazs”) vēstī par bērnu, kurš mājās nonācis konflikta situācijā, un stratēģijām, kuras bērns izmanto grūtos brīžos.²⁶

Stāsti (gan rakstiski, gan filmās) var būt arī iedarbīgi rīki pusaudžu uzrunāšanai, un tos var izplatīt skolās, televīzijā un radio, sociālajos medijos, piemēram, YouTube un Instagram, kā arī bērnu un jauniešu filmu festivālos. Vecākiem bērniem paredzētie stāsti var būt arī atklātāki un stāstīt par dažādām tēmām, kamēr vien tie tiek atklāti no bērna perspektīvas un neapdraud bērna pašcieņu.²⁷ Stāsti ar labiem panākumiem izmantoti arī darbā ar pieaugušajiem, piemēram, apkopojot to bērnu stāstus, kas zvanījuši uz uzticības tālruniem, informatīvos materiālos, kas tiek izplatīti aptiekās, dzelzceļa stacijās un klīnikās.²⁸

PIEMĒRS

Džimbas drošības programma maziem bērniem Latvijā ir kļuvusi par efektīvu rīku, lai mācītu bērniem par riskiem un aizsardzības stratēģijām rotalīgā un interaktīvā veidā. Bērni izmanto šos materiālus un dodas iztēles rosinātā ceļojumā kopā ar galveno varoni Džimbu, mācoties par fizisko drošību, drošību attiecībās, tiesībām būt brīviem no miesas soda un citām vardarbības formām un vietām, kur vērsties pēc palīdzības. Programma sniedz atbalstu vecākiem, aprūpētājiem un skolotājiem diskusijās ar bērniem par vardarbību un to, kā vienmēr būt drošībā. Programmas izvērtējums liecina, ka tā ilgstošī pozitīvi ietekmē izpratnes veidošanos.²⁹

21 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Zviedrija (2017).

22 <https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-materials>

23 <http://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/publikationer/utbildad-och-informera/jag-vill-saja-nagot-handledning-2009/>

24 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Zviedrija (2017).

25 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

26 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Zviedrija (2017).

27 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

28 Bērni bez vardarbības: Konsultācijas ar iesaistītajām pusēm ekspertu sanāksmē, Varšava, 2018. gada 13.-14. marts.

29 <http://www.dzimba.lv/lv/>; <http://www.centrsdardedze.lv/en/services/children/programm-for-children>.

4.3 IEKĻAUJOŠA IZPRATNES VEICINĀŠANA

UN SAZIŅA

Lai atbalstītu miesas soda aizlieguma īstenošanu praksē, komunikācijas aktivitātēm ir jāsasniedz plaša sabiedrība, kas reti ir homogēna. Dažādas grupas reaģēs uz aktivitātēm un informāciju dažādos veidos. Nepieciešamas īpašas darbības, lai sasniegtu un iesaistītu marginalizētās grupas, kā arī cilvēkus, kuriem ir liels risks izmantot vardarbību. Nepavisam nav vienkārši identificēt efektīvus pasākumus, kā nodrošināt, ka komunikācijas aktivitātes sasniedz mērķi un ir piemērotas visiem sabiedrības segmentiem un grupām, lai tās skatītu specifiskas vajadzības, attieksmes un prakses. Piemēram, universālas pieejas un kampaņas nespēs pārliecināt par pretējo noteiktas kopienas un grupas, kas uzskata, ka miesas sods ir efektīvs veids, kā izglītēt un kontrolēt bērnus. Pieredze liecina, ka līdzdalības pieeja, kuras ietvaros dialogā tiek iesaistīti kopienas un reliģiskie līderi, izglītotāji, vecāki un bērni, ir efektīvs veids, lai mainītu iesakņojušās attieksmes un normas, kas atbalsta vardarbību pret bērniem.

4.3.1 PAAUGSTINĀTS RISKS

Nespējot iekļaut grūti sasniedzamas kopienas komunikācijas un izpratnes veicināšanas pasākumu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā, šo aktivitāšu ticamība un efektivitāte var tikt apšaubīta.

Īpaši aktīvi jāstrādā, lai sasniegtu ģimenes ar bērniem, par kurām tiek uzskatīts, ka tās atrodas īpaši augstā vardarbības riska grupā. Vecāku un atbalsta programmas, kas strādā ar vecākiem, lai mainītu uzskatus par bērniem un viņu uzvedību, var būt efektīvs līdzeklis, lai mainītu attieksmi un samazinātu miesas soda izmantošanu.

PIEMĒRS

Igaunijā līdzdalības pētījums ar vecāku iesaisti atbalsta programmās atklāja, ka kopienā balstīta programma uzlabojusi bērnu audzināšanas un komunikācijas prasmes, kā arī iedrošināja dalībniekus izveidot stratēģijas problēmu risināšanai un konfliktu vadībai. Kopumā vecāki, kas piedalījās programmā, novērtēja to, ka viņiem bija kāds, pie kura vērsties pēc informācijas par juridiskiem jautājumiem, bērnu audzināšanu un aizsardzību.³⁰

TĒVI

Daudzās valstīs lielas problēmas sagādā tēvu sasniegšana un iesaistīšana šādās programmās. Pat ja māte ir informēta un maina savu attieksmi un rīcību, tēvs var nepieņemt, tādēļ vardarbība ģimenē turpinās. Tālab var būt nepieciešams īpaši uzrunāt tēvus, tostarp pielāgot vēstījumu, pieeju un stratēģiju, lai motivētu viņu līdzdalību un iespējamās pārmaiņas.

PIEMĒRI

Kampaņa Latvijā, kas īpaši uzrunāja tēvus, nodeva vēstījumu, ka stresa līmeni, vardarbību un agresiju iespējams samazināt, ja tēvi un mātes vienlīdz aktīvi audzina bērnus un daļa ģimenē pienākumus. Kampaņa piedāvāja grupu programmas, tostarp sadarbībā ar baznīcām un reliģiskajām organizācijām.³¹ Vēl viens piemērs ir vispasaules kampaņa tēvu iekļaušanai "Vīrieši rūpējas". Tajā tiek izmantoti attēli un pozitīvi vēstījumi, ar kuriem tiek tieši uzrunāti tēvi, iedrošinot viņus saskatīt tēva lomas potenciālu, nozīmību un atbildību.³²

MAMMAS

Pieredze liecina, ka tieši sievietes bieži izmanto pret bērniem miesas sodu un citas vardarbības formas. Tādēļ īpaša uzmanība jāpievērš pasākumiem, lai uzrunātu mātes, kuras izmanto vai varētu izmantot miesas sodu. Somijā sievietes, kuras meklējušas palīdzību, ziņo, ka nav tikušas uzklaustītas vai vēlāk apsektas pienācīgā veidā. Apģūta svarīga mācība, ka sievietēm jānosaka zems kritēriju sliekšnis, lai piekļūtu informācijai un konsultācijām. Profilaktiski labus rezultātus uzrāda domubiedru grupas un grupu konsultācijas, šādi palīdzot izbeigt miesas soda nodošanu no paaudzes paaudzē.³³

4.3.2 NESEN IECEĻOJUŠI BĒRNI UN VECĀKI

Valstīs, kurās panākta izteikta sabiedrības vienprātība un atbalsts miesas soda aizliegumam tiesiskajā regulējumā, varētu nākties vēlreiz apsvērt savas stratēģijas un nākt klajā ar jauniem veidiem, kā uzrunāt nesen ieceļojušus bērnus un vecākus. Lai to sasniegtu, jānācās un jāpielāgojas ne tikai jaunajiem un esošajiem iedzīvotājiem, bet arī profesionāļiem, kuri strādā ar bērniem un viņu ģimenēm. Sniegtajai informācijai jāatbilst migrantu un patvēruma meklētāju vajadzībām, lai viņi piekļūtu tāda paša veida un kvalitātes informācijai, kāda pieejama ilgtermiņa iedzīvotājiem. Nepieciešams īpaši strādāt pie tā, lai sniegtā informācija ņemtu vērā atšķirības kultūrā, uzskatos par bērniem un vardarbību, un tādējādi ne tikai pieaugtu izpratne par likumiem, bet arī notiktu pakāpeniskas pārmaiņas attieksmē un praksē. Migrantiem un patvēruma meklētājiem ir laba iespēja mainīt attieksmi un rīcību starp līdzīgas izcelsmes un kultūras cilvēkiem. Ja cilvēki no migrantu kopienām tiek mobilizēti, viņi var kļūt par nozīmīgiem interešu pārstāvjiem, kas veiksmīgi iesaista citus diskusijā un informē savu kopienas.

PIEMĒRI

Somijas pieredze liecina, ka informācijas sniegšana var dot rezultātus, ja līdztekus sniedz arī konsultācijas un padomus, kā izmantot šo informāciju ikdienas ģimenes dzīvē.³⁴ Zviedrijā tīmeklī bāzēta jauniešu klīnika, kuru

30 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

31 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Latvija (2017).

32 <https://men-care.org>

33 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017).

34 Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017).

administrē Stokholmas apgabala padome, satur tiešsaistē pieejamu informāciju piecās izplatītākajās migrantu un patvēruma meklētāju valodās. Sadarbībā ar Zviedrijas Jaunatnes un pilsoniskās sabiedrības aģentūru saistībā ar šo tīmekļa lapu tiek izstrādāti arī apmācību kursi.³⁵

4.3.3 BĒRNI AR INVALIDITĀTI

Iekļaujoša komunikācija un izpratnes veidošana nozīmē arī to, ka informatīvajos un atbalsta materiālos tiek iekļauti visi bērni. Bērni ar invaliditāti pieder pie īpaši neaizsargātas grupas, kurai nepieciešams pievērst īpašu uzmanību. Piemēram, Somijas pieredze liecina, ka nepieciešama profesionāliem piemērota informācija un vadlīnijas par to, kā noteikt un identificēt vardarbību pret bērniem.³⁶ Zviedrijā pētījumi liecina, ka nepieciešama papildu informācija un izglītošana par vardarbības novēršanu, bērnu tiesībām uzaugt bez vardarbības, starppersonu attiecībām un seksuālo un reproduktīvo veselību, it īpaši bērniem ar invaliditāti. Šādām apmācībām jānorit standarta mācību satura ietvaros, kā arī to profesionāļu darba apmācībās, kas strādā ar bērniem ar invaliditāti. Pētījumu secinājumi liecina, ka nepieciešamas arī vecāku atbalsta programmas – it īpaši vecākiem, kuriem ir bērni ar invaliditāti.³⁷

4.4 ĒTISKA IZPRATNES VEICINĀŠANA UN KAMPAŅAS

Kampaņās un publiskajās debatēs par vardarbību pret bērniem īpaši liela nozīme ir ētikai. Pārlicinoši ētiska pieeja sekmē kampaņas uzticamību un efektivitāti, kā arī aizsargā bērnus un pieaugušos pret iespējamu emocionālu kaitējumu vai draudiem drošībai, kas varētu rasties tādēļ, ka viņi piedalījušies vai bijuši pamanāmi kampaņās.

Svarīgākais šajā sakarā ir cienīt cilvēku, tostarp prasīt informētu piekrišanu, nodrošināt privātumu, datu aizsardzību un pasargāt dalībniekus no jebkāda kaitējuma, tajā pašā laikā cieņpilni izturoties pret plašāku kopienu vai mērķgrupu, lai riski nebūtu lielāki par kampaņas ieguvumiem.

Vēl viens svarīgs ētiskais aspekts ir nepieciešamība atturēties no solījumu došanas vai iedrošināšanas uz darbībām, kas attiecīgajā kontekstā nav iespējamās. Lai panāktu, ka kampaņas “nenodara kaitējumu”, nepakļauj bērnus riskam vai nerada vispārēju neuzticību starp bērniem un pieaugušajiem, vienmēr jāveic kontekstuāla analīze. Piemēram, valstīs, kurās saskaņā ar pētījumiem skolotāji lielākoties atbalsta miesas sodu, nav ieteicams iedrošināt bērnus pārrunāt ar skolotājiem pieredzēto vardarbību.

4.5 KOPDARBS

Stipra un plaša partnerība ir īpaši svarīga efektīvām rīcības izmaiņām un sabiedriskajām pārmaiņām. Kopdarbs var palīdzēt organizēt iekļaujošu izpratnes veidošanu un kampaņas, kas sasniedz un ietver visas svarīgākās auditorijas ar aktivitātēm un vēstījumiem, kas ir ne vien efektīvi, bet arī atbilstoši attiecīgās auditorijas vajadzībām. Šādas partnerības arī nodrošina kritisko masu un rāda, ka dažādas grupas un profesijas, piemēram, ārsti, politiķi, reliģiskās grupas, skolotāji, policija un pilsoniskā sabiedrība, stingri iestājas par aizliegumu izmantot miesas sodu pret bērniem.

Valstij galvenokārt jānodrošina līdzekļi, ar kuru palīdzību īstenot tiesiskajā regulējumā noteikto aizliegumu praksē, piemēram, ar nacionālajām veselības un izglītības stratēģijām. Turklāt vairākas iesaistītās puses var ieņemt vienlīdz aktīvu nostāju kā ministrijas un pašvaldības, uzsverot dažādus aspektus, piemēram, veselību, pozitīvu bērnu audzināšanu, vardarbības ietekmi, kaitīgās tradīcijas un prakses, kā arī tiesībaizsardzības iestāžu uzdevumu. Šāda rīcība un ietekme var ietekmēt dažādas auditorijas, tostarp vecākus, skolotājus, medicīnisko personālu, kopienu un reliģiskos līderus, kā arī bērnus un jauniešus. Šie cilvēki veic dažāda veida darbības, tostarp iestājas par interesēm, nodrošina pakalpojumus un izglītību, kā arī īsteno kopienā balstītas aktivitātes, sniedzot iespējas veicināt izpratni un iedrošināt pārmaiņas attieksmē un praksē. Tieši šis fokusa, pieejamās auditorijas, ietekmes un aktivitāšu sajaukums ir pamatā veiksmīgām rīcības izmaiņām un sabiedriskajām pārmaiņām.

Turpinājumā sīkāk apspriestas dažas no svarīgākajām šajā pārmaiņu procesā iesaistītajām pusēm. Taču šis saraksts nav izsmeļošs, tādēļ nepieciešams analizēt, kuri cilvēki var būt (un būs) ietekmīgākie, lai panāktu sabiedriskas pārmaiņas. Veidojot stipru partnerību, nekad nevajadzētu balstīties uz pieņēmumu par to, kurš varētu būt noderīgs partneris, lai uzrunātu atsevišķus cilvēkus un kopienas.

4.5.1 NEVALSTISKĀS ORGANIZĀCIJAS

Nevalstiskās organizācijas (NVO) ir īpaši svarīgas, lai veicinātu pārmaiņas rīcībā un sabiedrībā, veicot interešu pārstāvēniecību, veicinot izpratni, nodrošinot apmācības, sniedzot pakalpojumus un īstenojot pozitīvas bērnu audzināšanas programmas. Īpaši svarīga nozīme var būt jauniešu NVO un grupām, kas var uzrunāt bērnus un nodrošināt atbalstu ar vienaudžu apmācībām, kas ir pielāgotas bērnu interesēm un izmanto viņu izvēlētos komunikācijas kanālus. Pastāv daudz NVO īstenoju izpratnes veicināšanas pasākumu un kampaņu par bērnu tiesībām būt brīviem no vardarbības, tostarp miesas soda.

35 Ola Florin, Vīriešu vardarbības pret sievietēm novēršana un ietekme uz bērnu tiesībām, Veselības un sociālo lietu ministrija, prezentācija, Stokholma, 2017. gada 10. maijs.

36 Bērība bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017).

37 Bērība bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Zviedrija (2017).

PIEMĒRI

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai kopš 2001. gada aktīvi atbalsta globālas, reģionālas un nacionālas kampaņas, sniedzot atbilstošu informāciju un atbalstu, kā arī izmantojot plašu partnerības tīklu un pētījumus.³⁸ Organizācija "Glābiet bērnus" ir atbalstījusi un īstenojusi vairākas izpratnes veicināšanas kampaņas, lai izbeigtu miesas soda izmantošanu, tostarp kampaņu Rumānijā, kuru izstrādāja un īstenoja bērni. Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai un organizācija "Glābiet bērnus" kopā izstrādājušas arī kampaņas rokasgrāmatu, kuras mērķis ir izbeigt miesas soda izmantošanu pret bērniem.³⁹ Tāpat pastāv daudz nacionālo kampaņu piemēru. Piemēram, Polijā Fonds bērnu spējinašanai ir izstrādājis un īstenojis vairākas kampaņas, kuras nodotas arī daudzām citām reģiona valstīm, lai ietaupītu resursus un izmantotu veiksmīgas pieejas. Latvijā Centrs "Dardedze" jau ilgāk nekā desmit gadus īsteno kampaņas bērņībai bez vardarbības un pozitīvai bērnu audzināšanai. Centra aktivitātes ietvērušas daudzpusīgas pieejas, tostarp izpratnes veicināšanu, kampaņu organizēšanu, interešu pārstāvēniecību, aktivitātes ar bērniem un pozitīvu bērnu audzināšanas programmu īstenošanu. Somijā Mammās un bērna māju un patversmju federācija, kura vada patversmes un atvērtos aprūpes centrus pieaugušajiem un bērniem, kas cietuši vardarbībā ģimenē, piedāvā programmu "Iedrošini mani, un es izaugšu stiprs", kas pievēršas attiecībām starp vecākiem un bērniem. Programmā ir izstrādāts buklets, kas piedāvā vadību vecākiem saistībā ar viņu rīcību attiecībā pret bērniem, mācot, kā runāt un diskutēt ar bērnu, kontrolēt savu un bērnu emocionālo stāvokli un noteikt bērna dzīvē pozitīvas robežas, kas ļauj bērnam justies droši. Brošūra informē vecākus, ka noteiktas bērnu audzināšanas metodes var būt kaitīgas, izskaidrojot nepareizas izturēšanās pret bērnu formas, kā arī tūlītējās un ilgtermiņa sekas bērna dzīvē un bērna-vecāku attiecībās. Grūtību gadījumā vecāki tiek iedrošināti savlaicīgi vērsties pēc palīdzības.⁴⁰

4.5.2 PAKALPOJUMU SNIEDZĒJI

NVO bieži vien sniedz pakalpojumus sadarbībā ar vietējiem pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, veselības aprūpes iestādēm, bērnu aizsardzības dienestiem un skolām. Pakalpojumu sniedzēji var daudz darīt, lai veicinātu izpratni starp pieaugušajiem, bērniem un profesionāļiem ne vien attiecīgajā darbības nozarē, bet arī izstrādājot mērķtiecīgas izpratnes veicināšanas kampaņas un atbalsta programmas.

³⁸ <http://www.endcorporalpunishment.org/>

³⁹ <https://resourcecentre.savethechildren.net/sites/default/files/documents/3320.pdf>

⁴⁰ Bērņība bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017). Kampaņa pieejama adresē http://www.ejulkaisu.fi/fensi_ja_turvakotien_liitto/towards_a_safe_childhood/#pid=1.

⁴¹ Irina Golikova, Sillamē Bērnu aizsardzības asociācija, Sillamē Bērnu aizsardzības asociācijas aktivitātes un pakalpojumi: Aktīvs darbs psiholoģiskās palīdzības sniegšanā un vardarbības novēršanā, Nacionālās konsultācijas, Igaunija, Narva, 2017. gada 16. novembris.

⁴² Bērņība bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017)..

⁴³ Bērņība bez vardarbības: Miesas soda izskausana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017).

PIEMĒRS

Igaunijā pilsoniskā sabiedrība, kopienas organizācijas un vietējie bērnu aizsardzības dienesti aktīvi informē iedzīvotājus par bērnu aizsardzību, bērnu tiesībām un pozitīvu audzināšanu. Aktīva vietējo dienestu izmantošana, kā arī pakalpojumu pielāgošana kontekstam un kopienas vajadzībām palīdzējusi sasniegt noteiktas ģimenes, kas tikušas marginalizētas vai pieder minoritāšu grupām.

Apgabalos, kuros iedzīvotāji lielākoties runā krievu valodā, vietējās asociācijas ir veiksmīgi panākušas pozitīvas pārmaiņas vecāku-bērnu attiecībās un kopienas dzīvē, tulkojot dažādus informatīvos materiālus krievu valodā un izplatot bērnudārzos, skolās un jauniešu klubos, kā arī iedrošinot aktīvu mediju iesaistīšanos, nodrošinot pozitīvu un ētisku publicitāti par bērnu aizsardzību un audzināšanu.⁴¹

4.5.3 SKOLAS

Skolām ir īpaši svarīgs uzdevums, veicinot bērnu izpratni un iesaistot bērnus interaktīvās mācību aktivitātēs. Tāpat skolas ir platforma, lai sazinātos ar vecākiem un profesionāļiem.

PIEMĒRI

Igaunijā tiek īstenota sadarbība starp tieslietu kanclera biroju un Skolu psihologu biedrību, veicinot izpratni un informējot par šiem jautājumiem skolās. Vecāki un skolotāji tiek aicināti un pasākumu, kurā kopā noskatās filmu un apspriež tās tematu; šīs diskusijas moderators ir skolas psihologs. Šī iniciatīva ir uzrādījusi ļoti pozitīvus rezultātus, jo palīdz cilvēkiem atvērties par miesas sodu, runājot par filmā redzēto, nevis daloties ar personīgiem stāstiem.⁴² Somijā pastāv izglītojoša programma profesionāļiem skolās, kuru finansē Nacionālā izglītības pārvalde. Programmas ietvaros profesionāļi tiek informēti par stāstiem, uzskatiem un bažām, kuras bērni izpauduši, zvanot uz uzticības tālruniem. Programma īstenoja trīs pilsētās, un profesionāļi to ļoti labi uzņēmuši.⁴³

4.5.4 POLICIJA

Policija var veikt ļoti nozīmīgu darbu izpratnes veicināšanā, kopienas sasniegšanā un apmācībās. Igaunijas pieredze liecina, ka, izveidojot uzticības pilnas attiecības un atvērtu dialogu starp policiju, iedzīvotājiem un profesionāļiem, bērni un pieaugušie jūtas drošāki sazināties ar policiju, lai vaicātu pēc palīdzības saistībā ar vardarbību pret bērniem. Igaunijā ar policiju var sazināties policijas iecirkņos, pa tālruni, e-pastā vai ar "tīmekļa policistu" starpniecību Facebook. Tīmekļa policists palīdz bērniem un

vecākiem piekļūt informācijai un padomiem no policista. Bērni aktīvi izmanto šo saziņas līdzekli, tostarp par jautājumiem, kas skar miesas sodu un vardarbību. Policijai ir arī pozitīva pieredze no tiešas saskarsmes ar bērniem, piemēram, nometnēs, kurās bērni mācās paš aizsardzības prasmes, un skolās, kurās viņi piedalās izpratnes veicināšanas aktivitātēs.

4.5.5 RELIĢISKĀS, GARĪGĀS UN TICĪBAS GRUPAS

Reliģiskajām, garīgajām un ticības grupām ir plašas iespējas uzrunāt un pārliecināt savus sekotājus, tādēļ tās var veikt svarīgu darbu, palīdzot kopienām runāt par ticību un pārliecību vardarbības pret bērnu kontekstā. Šīs grupas var ar izpratnes veicināšanas un izglītojošu kampaņu, kā arī diskusiju palīdzību nosūtīt skaidru signālu, ka bērniem kaitīgas tradīcijas un prakses ir jāizbeidz. Tāpat šīs grupas var atbalstīt savas kopienas, mainot rīcību un atrodot pozitīvas alternatīvas. Turklāt tās var nodrošināt drošu vidi, kas ļauj pieaugušajiem un bērniem apspriest savu pieredzi un meklēt padomus un atbalstu gan individuāli, gan grupās.

PIEMĒRI

Polijas pieredze liecina, ka priesteris var ievērojami ietekmēt nevardarbīgu bērnu audzināšanas stratēģiju izmantošanu savā draudzē. Priesteriem ir daudz iespēju atklāti runāt par vardarbības novēršanu ģimenē un bērnu miesas soda aizliegumu, lai informētu vecākus par šiem jautājumiem un padarītu bērniem bez vardarbības par īstenību.

Šos jautājumus iespējams skart skolās, jaunatnes darbā, kopienu centros un sociālajās aktivitātēs, ģimenes konsultācijās, individuālās sarunās ar draudzes locekļiem un baznīcā dievkalpojumu laikā.⁴⁴

Zviedrijā baznīca strādā ar bērniem un ģimenēm daudzos un dažādos veidos. Lielākā daļa draudžu piedāvā konsultācijas vecākiem un citiem cilvēkiem, savukārt lielākās draudzēs parasti pastāv ģimenes konsultāciju tīkli. Daudzi no tiem piedāvā iespēju jauniešiem satikt citam citu bērna kopšanas atvaļinājuma laikā. Draudzes strādā arī ar bērnu un jauniešu grupām, nodrošinot vietu un iespēju apspriest problēmas viņu dzīvē, tostarp vardarbību. Baznīca piedāvā vecākiem arī neitrālu vietu, kurā vērsties pēc padoma.

Ticības grupas var arī uzsākt teoloģisku diskusiju ar citām ticības grupām, kurās tiek atbalstīta vardarbība, kā arī apstrīdēt svēto rakstu interpretāciju, kas tiek izmantota miesas soda attaisnošanai. Visā pasaulē baznīcas un ticības grupas ir publiski paudušas atbalstu tiesiskajam regulējumam, ar kuru tiek aizliegts miesas sods. Īpaši svarīga bijusi (un joprojām ir) dažādu ticību sadarbība, apliecinot vienotību un nododot spēcinošu vēstījumu reliģiskajiem sekotājiem visā pasaulē.⁴⁵

4.5.6 MEDIJI

Mediji var būt svarīgs un ietekmīgs partneris sabiedrības informēšanā par miesas soda aizliegumu, vardarbības izplatību un ietekmi, bērnu tiesībām un vardarbības alternatīvām. Lietpratīgas un kritiskas publiskās debates var palīdzēt veicināt sabiedrības izpratni un vienprātību, kā arī atbalstīt vardarbības aizliegumu. Turpretī mediju materiāli, kas skata jautājumu kā sensāciju, parasti neizmanto iespēju veicināt sabiedrības izpratni, izglītēt sabiedrību par vardarbību pret bērniem un iedrošināt pozitīvas prakses.

Šajā jomā mediju sižetos liela uzmanība jāpievērš ētiskiem un profesionāliem standartiem, tostarp ievērojot konfidencialitāti un privātumu, lai neradītu negatīvas sekas avotiem, kas ierosina, piedalās vai tiek skatīti mediju sižetā. Ētiska mediju darba vadlīnijas un lielāka izpratne var palīdzēt žurnālistiem un kampaņu organizatoriem noteikt principus un atbildību, nepieļaut ļaunprātīgu izmantošanu un novērst jebkādas riskus bērniem.⁴⁶ Par labu nāk arī tas, ja cilvēkiem, kuri medijos sagatavo sižetus par vardarbību, ir zināšanas un izpratne par šo jautājumu.

PIEMĒRI

Latvijā mediji ir iesaistījušies izpratnes veicināšanā, informācijas izplatīšanā un publiskajās debatēs, lai izskaustu miesas sodu, tostarp ziņojot par pozitīvas bērnu audzināšanas un mācīšanas stratēģijām. Mediju ziņas par noteiktiem gadījumiem dažkārt var izgaismot noteiktus problēmjautājumus un sniegt iedarbīgu pamudinājumu rīkoties, lai aizsargātu noteiktus bērnus pret vardarbību. Ņemot vērā potenciālos riskus, kas saistīti ar identitātes publiskošanu, priekšroka tiek dota anonīmām un uz faktiem balstītām ziņām, kuras tiek papildinātas ar netiesājošu analīzi. Daži žurnālisti arī cieši sadarbojas ar pilsonisko sabiedrību un ekspertiem, pie kuriem vērsas pēc informācijas un padomiem.

Polijā Bērnu tiesību ombuds regulāri tiekas ar žurnālistiem, kuri specializējas ziņu stāstos par bērniem. Šīs konsultācijas un attiecīgas lietas izmeklējušu žurnālistu ieskati palīdz ombudam veidot politikas analīzi un var pat ietekmēt rekomendāciju izstrādi un interešu pārstāvniecību, kas vērsta uz veiksmīgāku nacionālā tiesiskā regulējuma par bērniem īstenošanu praksē.⁴⁷

44 NBērība bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Polija (2017).

45 Chris Dodd (2018), "Sadarbība ar ticībā balstītām kopienām – kampaņas par bērniem bez vardarbības". Prezentācija programmā "Bērība bez vardarbības": Konsultācijas ar iesaistītajām pusēm ekspertu sanāksmē, Varšava, 2018. gada 13.-14. marts.

46 Skatīt, piemēram, Starptautisko žurnālistu federācija, "Tiesību piešķiršana bērniem. Vadlīnijas žurnālistiem un mediju speciālistiem" (2002).

47 Bērība bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Polija (2017).

4.5.7 UZTICĪBAS TĀLRUŅI

Bērnu uzticības tālrūņi var būt īpaši svarīgi, lai izplatītu informāciju un sniegtu bērniem iespēju runāt par vardarbību un saņemtu padomus. Uzticības tālrūņi veic īpaši veiksmīgu darbu, ja piedāvā bērniem dažādus saziņas kanālus, piemēram, tālrūni, e-pastu, Skype, Facebook Messenger un citas mobilās tērzētavas lietotnes. Daudzās valstīs bērnu uzticības tālrūņi ir īstenojuši kampaņas, lai veicinātu izpratni par bērnu tiesībām, tiesībām uz aizsardzību pret vardarbību un vietām, kurās bērni var vērsties pēc palīdzības. Uzticības tālrūņi var arī aktīvi iesaistīties sistēmiskā datu, statistikas un bērnu kvalitatīvo ziņojumu apkopošanā, kas var sniegt pamatu jauniem rīkiem, vadlīnijām, politikai un procedūrām. Piemēram, Bērnu uzticības tālrūnis Somijā sadarībā ar Bērnu ombudu atbalsta konkrētu vadlīniju izstrādi par to, kā strādāt ar bērniem un ieklausīties viņos.⁴⁸

4.5.8 STARPTAUTISKĀS ORGANIZĀCIJAS

Starptautiskās un reģionālās starpvaldību organizācijas var sniegt būtisku atbalstu nacionālajām izpratnes veicināšanas kampaņām, atbalstot pētījumus, sniedzot kampaņas materiālus un mobilizējot partnerības veidošanos visā valstī, kā arī politisko atbalstu rīcībai nacionālā līmenī.

PIEMĒRI

Piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskais Bērnu fonds (UNICEF) piedāvā lielu daudzumu pētījumus un vadību, kā izstrādāt kampaņas ar bērnu tiesību pieeju. Pasaules Veselības organizācija (PVO) īpašu uzmanību pievērš vardarbības pret bērniem un miesas soda izbeigšanai, tostarp publicējot INSPIRE ziņojumu, kurā ietvertas uz pierādījumiem balstītas stratēģijas, kā izbeigt vardarbību pret bērniem. ANO ģenerālsekretāra īpašais pārstāvis vardarbības pret bērniem jautājumos rīkojas kā ietekmīgs pārmaiņu katalizators, lai mobilizētu rīcību un politisko atbalstu.

EIROPAS PADOME

Reģionālā līmenī Eiropas Padomei (EP) bijusi īpaši neatsverama nozīme bērnu tiesību sekmēšanā Eiropā, tostarp nostiprinot bērnu tiesības būt brīviem no vardarbības kampaņā “Pacel roku”. Parlamentārā Asambleja, kas vienkopus pulcē pārstāvjus no visu 47 dalībvalstu parlamentiem, apstiprinājusi rekomendācijas, kurās aicināts padarīt Eiropu par “no miesas soda brīvu zonu”. Eiropas Sociālo tiesību komiteja atzinusi, ka gadījumā, ja Eiropas Sociālās hartas vai Pārskatītās Eiropas Sociālās hartas dalībvalsts nav aizliegusi miesas sodu, tiek pārkāpta Eiropas Sociālā harta. Pēdējo gadu laikā Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākos spriedumos nosodījusi miesas soda izmantošanu pret bērniem.⁴⁹

EIROPAS SAVIENĪBA

Arī Eiropas Savienība (ES) veikusi nozīmīgu darbu, lai izskaustu miesas soda izmantošanu. Piemēram, Eiropas Parlaments sniedzis politiskos paziņojumus, aizliedzot bērnu miesas soda izmantošanu, turklāt ES sniegusi arī ievērojamu finansējumu projektiem, kuru mērķis ir izskaust miesas soda izmantošanu Eiropā.

BALTIJAS JŪRAS VALSTU PADOME

Baltijas jūras valstu padome (BJVP) ir aktīvi sekmējusi miesas soda aizlieguma noteikšanu tiesiskajā regulējumā, mainot priekšstatus un sabiedrības viedokli Baltijas jūras reģionā un ārpus tā. Programma “Bērība bez vardarbības” ir piemērs, kā reģionāla organizācija var palīdzēt atbalstīt un veicināt pārrobežu sadarbību vienota mērķa vārdā.⁵⁰

PARTNERĪBAS

Turklāt Globālā partnerība vardarbības pret bērniem izbeigšanai pulcē valdības, nevalstiskā un privātā sektora pārstāvjus, lai veicinātu rīcību vardarbības pret bērniem izskaušanā, tostarp veicinot izpratni par ilgtspējīgas attīstības mērķi 16.2. un citiem mērķiem saistībā ar vardarbības pret bērniem izbeigšanu.⁵¹ Partnerības stratēģija sniedz pamatu tām valstīm, kuras vēlas panākt aktīvāku darbību, lai izbeigtu vardarbību pret bērniem.⁵²

4.5.9 PRIVĀTAIS SEKTORS

Privātā sektora iesaistīšana izrādījies auglīga daudzās kampaņās par bērnu tiesībām, jo privātajam sektoram pieejami milzīgi finansiālie resursi un iespējas uzrunāt plašu auditoriju. Korporatīvie veidojumi var iesaistīties dažādos veidos, piemēram, īstenojot kampaņas, izstrādājot komunikācijas kanālus un materiālus un atbalstot savu darbinieku apmācību par nevardarbīgām bērnu audzināšanas stratēģijām.⁵³ The Body Shop kampaņa “Pārtrauc vardarbību mājās”, kas tika īstenoja sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, bija efektīva gan uzrunātās auditorijas, gan ietekmes ziņā. Uzņēmums The Body Shop ir atbalstījis arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautiskā Bērnu fonda pētījumu par to, kā vardarbība ietekmē bērnus viņu mājās.

Pastāv arī vairāki piemēri, kad noteikti produkti izmantoti, lai izplatītu īsu vēstījumu par vardarbības pret bērniem izbeigšanu. Viens no piemēriem ir kampaņa “Glābiet bērnus”, kas izvietoja uz čības īsus vēstījumus, lai atrunātu no miesas soda pielietošanas, un pēc tam izplatīja šīs čības plašās kopienās. Šī kampaņa tika izstrādāta pēc konsultācijām ar bērniem, kurās tika atklāts, ka vecāki bieži sit bērnus ar apaviem.

48 Bērība bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Somija (2017), 31. lpp.

49 Īpaši skatīt lietas “Tyrer pret AK”, 1978; “Campbell un Cosans pret AK”, 1982; “Costello-Roberts pret AK”, 1993; “A. pret AK”, 1998.

50 www.childrenatrisk.eu/nonviolence/

51 <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg16>

52 <http://www.end-violence.org/>

53 Bērība bez vardarbības: Konsultācijas ar iesaistītajām pusēm ekspertu sanāksmē, Varšava, 2018. gada 13.-14. marts; Henrik Holmquist, “Darbs ar korporatīvo sektoru saistībā ar bērnu tiesībām”, pieejams adresē <http://www.childrenatrisk.eu/nonviolence/2018/03/14/expert-meeting-communication-and-campaigns-related-to-the-legal-prohibition-of-corporal-punishment/>

4.5.10 PĒTNIKI, UNIVERSITĀTES UN IDEJU LABORATORIJAS

Pētnieki, universitātes un ideju laboratorijas var sniegt vērtīgus ieskatus, piemēram, par kontekstuālo analīzi, datiem un pētījumiem par miesas soda izplatību un ietekmi, uz pierādījumiem balstītu izvērtējumu par iniciatīvām un inovatīviem risinājumiem, lai strādātu ar vardarbības problēmu. Daudzās valstīs pētījumu secinājumi un dati par bērnu attīstību, vardarbības ietekmi uz bērniem un vardarbības prakšu nodošanu no paaudzes paaudzē ir bijuši īpaši nozīmīgi, lai sekmētu izpratnes veicināšanu, publiskās debātes un atbalstu vecākiem un profesionāļiem. Pazīstami pētnieki sarūpējuši pierādījumus, lai atbalstītu vardarbības aizliegumu, un snieguši publiskajās kampaņās savas zināšanas un uzticamu darbu, nodrošinot konkrētu informāciju, datus un risinājumus.

05

izpratnes veicināšana un kampaņu organizēšana rīcības un sociālām izmaiņām

Rīcības un sociālās izmaiņas ir sarežģīts un ilgstošs process, kurā nepieciešamas dažādas un rūpīgi plānotas darbības, iestrādāti principi un zināšanas par nacionālo kontekstu, auditoriju, potenciālajiem partneriem un resursiem. Vienkāršu, interesantu, savlaicīgu un sabiedrisku pasākumu veikšana, iesaistot darbību izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā arī bērnus, var uzlabot pasākumu rezultātus un nodrošināt rentabilitāti. Mācīšanās no uzraudzības un izvērtējuma ir īpaši svarīga, nosakot, kā tiks izstrādātas un īstenotas turpmākās stratēģijas, aktivitātes, partneri un kanāli, šādi panākot lielāku pasākumu ietekmi.

Rīcības un sociālās izmaiņas ir sarežģīts un dažkārt sensitīvs process. Līdz ar to izpratnes veicināšana un kampaņu organizēšana rūpīgi jāplāno, pievēršot uzmanību tam, kā vēstījums tiek izstrādāts un pārraidīts, ņemot vērā arī iepriekšējās nodaļās uzskaitītos pamatus un principus.

Sabiedrisko un rīcības izmaiņu komunikācijā (SRIK) saziņa tiek izmantota, lai mainītu individuālu cilvēku un sabiedrību attieksmi, normas un rīcību. Šī metode savieno un koordinē ziņapmaiņu dažādos komunikācijas kanālos, lai sasniegtu dažādus sabiedrības līmeņus un individuāli cilvēki un kopienas saņemtu informāciju no avotiem, kurus viņi pazīst un uzskata par uzticamiem. SRIK ir uzrādījusi pierādītu ietekmi veselības veicināšanā. Šī pieeja galveno uzmanību situācijas analizē, kā arī iniciatīvu izstrādē, īstenošanā un izvērtēšanā pievērš tieši auditorijas iesaistei.

5.1 KONTEKSTA SAPRATNE

Pirmais SRIK solis ir definēt un saprast noteiktu problēmu, kā arī tās pamata dinamiku.⁵⁴ Tostarp nepieciešams analizēt noteiktas prakses kontekstu, dinamiku un motivējošos faktorus. Tas palīdz identificēt izaicinājumus, prioritārās grupas, kā arī to, kurš un kas ietekmē attieksmi un rīcību un kuri varētu būt būtiskākie partneri. Īpaša vērība auditorijas analīzei varētu palīdzēt identificēt, izstrādāt un ieviest aktivitātes, kas ir efektīvas un piemērotas noteiktai auditorijai, tostarp vēstījumus, komunikācijas kanālus un materiālus. Tāpat šī pieeja var palīdzēt nodrošināt to, ka kampaņā ievēro principu par nekaitēšanu mērķgrupai.

Šīs pieejas mērķis ir neizteikt pieņēmumus un neizdarīt pārsteidzīgus secinājumus, bet tā vietā gūt dziļu izpratni par esošajām problēmām un izaicinājumiem,

54 Šajā ziņojumā izklāstītie SUIK soli izmanto P procesu, taču nesniedz šī procesa aprakstu vai pārskatu. Papildu informācijai skatīt https://www.thehealthcompass.org/sites/default/files/strengthening_tools/P%20Process%20Eng%20%26%20Fr.pdf.

kurus nepieciešams izmantot savā labā un tālākajā darbā. Iesaistot dažādas puses, tostarp mērķauditoriju, kurām ir pieredze un zināšanas par dažādiem konteksta elementiem, grupām, attieksmēm un citiem rīcību motivējošiem faktoriem, būs iespējams nodrošināt, ka informācija un analīze ir lietderīga un atbilstoša.

5.2 AKTĪVAS DARBĪBAS VEIKŠANA

Tiklīdz veikta pietiekama analīze, laiks īstenot iniciatīvas. SRIK parasti ietver vairākus darbību veidus un komunikācijas kanālus, iesaistot arī dažādas ieinteresētās puses, it īpaši daudzveidīgās sabiedrībās, kurās dažādām grupām var būt nepieciešamas dažādas pieejas. Tostarp var tikt iekļauta interešu pārstāvniecība, kopienas un nacionālie mediji, plašas publiskās kampaņas, konsultēšana, pozitīvas bērnu audzināšanas programmas un informācijas un komunikāciju tehnoloģijas (piemēram, sociālie mediji un eMācības). Iesaistītās puses, kurām ir vislielākā iespēja ietekmēt attiecīgo auditoriju, piemēro situāciju analīzē iegūtās zināšanas attiecīgajam kontekstam un uzdevumam, kā arī izstrādā precīzus komunikācijas mērķus un pasākumus, lai pārliecinātu auditoriju. Auditorija tiek uzaicināta, un tai tiek dota iespēja piedalīties aktivitātēs un būtiski ietekmēt programmas izvērtējumu.

SRIK ir balstīta uz zināšanām, pētījumiem un datiem, taču šī pieeja paļaujas arī uz radošām idejām, lai identificētu efektīvus veidus, kā dalīties ar zināšanām. Pastāv dažādas metodes un pieejas efektīvam mācīšanās procesam un izpratnes veidošanai, kas tiecas iedrošināt noteiktu uzvedību. Svarīgākais šajā sakarā ir tas, ka mācību metodēm jābūt pielāgotām tam, kā cilvēki vēlas mācīties, tām jābūt atmiņā paliekošām, iesaistošām un jaustrām.⁵⁵ Piedalīšanās stāstu teikšanas aktivitātēs ir viens no veidiem, kā mācīšanos bērniem var padarīt atmiņā paliekošu, iesaistošu un jaustru.

5.2.1 VIENKĀRŠAS UN PIEVILCĪGAS INICIATĪVAS

VPSS metode izmanto četrus vadošos principus visās iniciatīvās, kas tiecas ietekmēt uzvedību: viegli, pievilcīgi, sabiedriski un savlaicīgi.⁵⁶ Šis ietvars ir izstrādāts, lai palīdzētu politikas veidotājiem un profesionāļiem izstrādāt efektīvas rīcības pieejas, kā arī var palīdzēt izstrādāt un izplānot izpratnes veicināšanas kampaņu aktivitātes. SRIK metode iestājas par vienkāršiem vēstījumiem, kurus ir viegli saprast un ietvert skaidrās un specifiskās rekomendācijās par to, ko nepieciešams darīt. Lai padarītu saziņu pievilcīgu, iespējams, vajadzēs identificēt un izmantot tādus elementus, kas piesaistīs uzmanību, tostarp attēlus, krāsas, stilus utt. Tam par piemēru var minēt kampaņu Latvijā, kurā tika izmantots fotoattēls ar dzimtas koku, kas sasiets ar siksnām, ilustrējot interesantu vēstījumu par paaudzēs nodotu vardarbību

5.2.2 SABIEDRISKĀS INICIATĪVAS

Lai padarītu iniciatīvu sabiedrisku, iespējams, vajadzēs parādīt, ka lielākā daļa cilvēku vai vismaz cilvēki, kas var ietekmēt noteiktas personas vai grupas, vai nu atbalsta, vai praktizē vēlamu rīcību. Šī mērķa sasniegšanai var arī nākties mobilizēt kopienas un tīklus, lai panāktu, ka attiecīgā uzvedība izplatās starp līdzciviekiem, piemēram, ticības grupās vai jaunatnes organizācijās. Dažos kontekstos labus rezultātus var sniegt slavenību, populāru speciālistu un politiķu iesaistīšana vēstnieku un pārstāvju lomā, atklāti apliecinot atbalstu šim mērķim. Zviedrijā dažādas profesionāļu grupas un cilvēki, piemēram, pazīstami sociālie darbinieki un ārsti, kā arī politiķi, palīdzējuši ietekmēt sabiedrības viedokli, apliecinot atbalstu un atklāti daloties ar zināšanām.⁵⁷

5.2.3 SAVLAICĪGAS INICIATĪVAS

Savlaicīgas iniciatīvas mudina cilvēkus atbalstīt vai izmantot vēlamu rīcību brīžos, kad šie cilvēki, visticamāk, varētu būt uzņēmīgi pret šādu ideju, piemēram, svarīgu dzīves notikumu laikā (kļūstot par vecāku). Šādu svarīgu notikumu laikā cilvēki var saprast un plānot, kā viņu nodomi pārtaps par reālu rīcību. Piemēram, pakalpojumu sniedzēji, tostarp pirmsdzemdību un pēcdzemdību aprūpē jaunajiem vecākiem, var būtiski veicināt izpratni vecākiem par vardarbības ietekmi un nevardarbīgām bērnu audzināšanas stratēģijām laikā, kad vecāki, visticamāk, būs uzņēmīgi pret padomiem un mācīšanos.

5.2.4 AUDITORIJAS LĪDZDALĪBA

Atbilstoši un piemēroti komunikācijas produkti var aizkustināt auditoriju, mainīt attieksmi un iedvesmot izmaiņas rīcībā. Piemēram, saistošu attēlu un vēstījumu izmantošana kampaņas materiālos vai pārliecinošs apmācību ietvars un materiāli par vardarbības ietekmi uz bērna veselību un nevardarbīgām bērnu audzināšanas alternatīvām var izrādīties noderīgi rīcības mainīšanā. Svarīgi saprast un izvērtēt noteikta komunikācijas rīka iespējas un riskus, lai būtu iespējams nekavējoties rīkoties un mazināt negatīvo ietekmi. Piemēram, neatbalstoši cilvēki un grupas var atgrūst sociālo mediju kampaņas, novedot pie traucētas ziņapmaiņas un nevajadzīgas publiskās debates.

Auditorijas un bērnu līdzdalība var sniegt noderīgas atziņas par piemērotu komunikācijas kanālu, vēstījumu un materiālu izstrādi. Tāpat šis ir noderīgs rīks, lai pamatotu izvērtējumu un pārskatīšanas procesu. Ja iespējams, auditorijas var arī mobilizēt, lai tās iesaistītos aktivitāšu īstenošanā.

Konsultāciju laikā lgaunijā gados jauni dalībnieki nāca klajā ar vairākām rekomendācijām par to, kā veidot efektīvu komunikāciju cīņā pret miesas sodu. Viņi aktīvi ieteica izmantot sociālās reklāmas komunikācijā par

55 Skatīt, piemēram, Mindspace adresē <https://www.mindspace.net>.

56 <http://www.behaviouralinsights.co.uk/reports/behavioural-insights-team-publishes-east-a-new-framework-for-applying-behavioural-insights/>

57 Staffan Janson, Kārlstadē Universitāte un Upsalē Universitāte, Zviedrijā, prezentācija sākuma sanāksmē par bērniem bez vardarbības, Stokholma, 2017. gada 7. februāris.

miesas sodu. Dalībnieki norādīja, ka ļoti īsi videoklipi varētu nekavējoties piesaistīt jaunākās auditorijas uzmanību, mudinot sniegt pārdomas par attiecīgo tematu. Tika ieteikts, ka īsie reklāmas klipi YouTube, kurus nevar izlaist, varētu būt labs veids, kā sākt uzrunāt jauniešus tiešsaistē. Salīdzinājumā plakātu izmantojumu uzskatīja par mazāk ietekmīgu, taču potenciāli efektīvu, ja plakāti tiek izvietoti vietās, kurās bērni un vecāki tos redzētu katru dienu, piemēram, autobusu pieturās.

Tika ieteikts, ka komunikācijā jāpievēršas arī vecākiem, informējot viņus par miesas soda alternatīvām. Dalībnieki uzskatīja, ka vecākiem vajadzētu likt saprast, kā bērni jūtas, kad tiek pakļauti vardarbībai, it īpaši bailēm atrasties mājās. Tika norādīts, ka nepieciešams pārliecinoši nodot vēstījumu par to, ka miesas sods ir vardarbības paveids. Jaunieši uzskatīja, ka būtu pieņemami parādīt ainas ar vecāku vardarbību pret bērniem, kamēr vien šīs ainas atspoguļo reālo situāciju un bērna perspektīvu. Viņi uzskatīja, ka veiksmīgām kampaņām pret miesas sodu jābūt kā spēcīgam modinātāja zvanam, skaidri un gaiši parādot, kādēļ vardarbība kaitē bērniem. Jaunieši uzsvēra arī to, ka nepieciešams informēt bērnus par to, kā saņemt palīdzību no sociālajiem darbiniekiem un citām atbalsta personām, un iedrošināt viņus runāt par vardarbību. Viņuprāt, ļoti svarīgi veidot empātisku kultūru un iedrošināt cilvēkus palīdzēt citiem, kam nepieciešama palīdzība.⁵⁸

5.3 PĀRBAUDIŠANA, MĀCĪŠANĀS UN PIELĀGOŠANĀS

Uzraudzības un izvērtēšanas process ir īpaši svarīgs, lai saprastu, vai izpratnes veicināšanas iniciatīvas un komunikācijas kampaņas sniegušas gaidīto ietekmi uz auditorijas zināšanām, attieksmi un uzvedību; tāpat tas palīdz noskaidrot, vai bērni un vecāki pieredzējuši pozitīvas pārmaiņas.⁵⁹

Šāda pieeja ļauj apgūt nozīmīgas mācības par to, kā vajadzētu izstrādāt un īstenot turpmākās stratēģijas, aktivitātes, partnerus un kanālus, šādi panākot lielāku pasākumu ietekmi. Tas var sniegt svarīgu informāciju, kā veiksmīgos rezultātus var panākt plašākā mērogā, vai (un kā) ir iespējams atkārtot pozitīvo ietekmi citās auditorijās un apgabalos un kādas metodes un materiālus nepieciešams pārskatīt un uzlabot.

Plānošanas procesā uzraudzībai un izvērtējumam nereti nepievērš pietiekamu uzmanību. Lai panāktu, ka tam tiek pievērsta pienācīga uzmanība, svarīgi izplānot uzdevumus, atbildības, stratēģijas, metodes un resursus, kā arī identificēt veiksmes indikatorus jau plānošanas stadijā. Indikatori palīdz pamanīt svarīgus rezultātus:

- Atbilstība – vai indikators mēra to, kas tam ir jāmēra?
- Uzticamība – vai indikators sniedz līdzīgus rezultātus, ja tiek izmantots citos kontekstos?

- Specifika – vai indikators mēra vienu tematu?
- Sensitivitāte – vai indikators atspoguļo pārmaiņas pētāmajā jautājumā?
- Darbība – vai indikators ir izmērāms un kvantificējams ar izstrādātām un pārbaudītām definīcijām un atsaucies standartiem?

Auditorijas iesaistīšana uzraudzīšanā un izvērtēšanā var izgaismot informāciju un perspektīvas, kas citādi paliktu nepamanītas. Auditorijas, tostarp bērni, jāiedrošina un jāiespējo sniegt atgriezenisko saiti un izvērtēt iniciatīvas.

⁵⁸ Bērni bez vardarbības: Miesas soda izskaušana Baltijas jūras reģionā, Nacionālais konsultatīvais ziņojums, Igaunija (2017).

⁵⁹ Piemēram skatīt: <https://www.k4health.org/sites/default/files/BCCTools.pdf>, <https://ccp.jhu.edu/social-behavior-change-communication/> un <https://sbccimplementationkits.org/lessons/task-7-monitoring-and-evaluation/>

Nevardarbīga bērnība

Nevardarbīgas bērnības programmas mērķis ir veicināt pilnīgu miesassodu piemērošanas bērniem aizlieguma īstenošanu Baltijas jūras reģionā, pateicoties vairāku ieinteresēto pušu sadarbībai, plānošanai un rīcībai. Programmu pārvalda Baltijas jūras valstu padome un līdzfinansē Eiropas Komisija.

www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Baltijas jūras valstu padome

Baltijas jūras valstu padome (BJVP) ir dibināta 1992. gadā kā politisks forums reģionālai starpvaldību sadarbībai un dialogam. BJVP dalībvalstis ir Dānija, Igaunija, Somija, Vācija, Islande, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Polija, Krievija, Zviedrija, kā arī Eiropas Komisija. BJVP darbību nodrošina tās tīkli un ekspertu grupas. 1998. gadā BJVP sāka darbu pie ANO Bērnu tiesību konvencijas īstenošanas. BJVP Ekspertu grupa sadarbībai riska grupas bērnu jautājumos sadarbojas ar valstu, reģionālajām un starptautiskajām ieinteresētajām pusēm, lai izskaustu ļaunprātīgu izturēšanos pret bērniem, bērnu izmantošanu, bērnu tirdzniecību un visu veidu vardarbību pret bērniem. **www.cbss.org**

Reģionālā iniciatīva un partnerība

Nevardarbīgas bērnības programmas pamatā ir Igaunijas, Somijas, Latvijas un Zviedrijas ministriju, kā arī Polijas Bērnu tiesībsarga sadarbība. Valdības ministriju, valstu parlamentu, bērnu tiesībsargu, akadēmisko aprindu un organizāciju pārstāvji, kā arī bērni no lielākās daļas Baltijas jūras reģiona valstu, ir piedalījušies speciālistu sanāsmēs un piedalījušies programmas un vadlīniju ziņojumu sagatavošanā. Piedalījušies arī eksperti no citām Eiropas valstīm un institūcijām.

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai

Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai sadarbojas ar valdībām un nevalstiskajām organizācijām, lai panāktu pilnību bērnu miesassodu aizliegumu un izskaušanu. Tā ir Nevardarbīgas bērnības programmas starptautiskais partneris.

www.endcorporalpunishment.org

Vadības ziņojumi

Soli pa solim: rokasgrāmata Bērnu tiesību konvencijas īstenošanai miesassodu izskaušanai

---

Nevardarbīga bērnība -

Vadlīnijas miesassodu aizlieguma īstenošanai valsts līmenī

Audzināšana un nevardarbīga bērnība -

Pozitīvas audzināšanas metodes miesassodu izskaušanai

Veidojot nevardarbīgu bērnību atbalstošu sabiedrību -

Izpratnes veidošanas kampaņas miesassodu izskaušanai

Pakalpojumu sniedzēji kā nevardarbīgas bērnības aizstāvji -

Pakalpojumu sniegšana bērniem un vecākiem, lai panāktu miesassodu izskaušanu

---

Nevardarbīgas bērnības panākumu noteikšana -

Attieksmes un uzvedības izmaiņu noteikšana miesassodu izskaušanai

---

Nevardarbīgas bērnības programmu vada
Baltijas jūras valstu padome sadarbībā ar:

Igaunijas Sociālo lietu ministrija
Somijas Sociālo lietu un veselības ministrija
Latvijas Labklājības ministrija
Polijas Bērnu tiesībsargs
Zviedrijas Veselības un sociālo lietu ministrija
Globālā iniciatīva vispārējai bērnu miesas sodu izbeigšanai

Vairāk informācijas par Nevardarbīgas bērnības programmu, tostarp vadlīniju ziņojumiem un kampaņu, atrodama www.childrenatrisk.eu/nonviolence

Nodibinājums "Centrs Dardedze" ir nevalstiska organizācija, kas iestājas par drošu bērnību – brīvu no fiziskas, emocionālas, seksuālas vardarbības un novārtā pamešanas. Ja Jums nepieciešams atbalsts nevardarbīgas bērnu audzināšanas jautājumos, aicinām sazināties ar centra speciālistiem.

Kontaktinformācija: Nodibinājums "Centrs Dardedze" Cieceres iela 3a, Rīga, LV-1002, Latvija
Tel: +371 6 7600685 Mob: +371 29556680 E-pasts: info@centrsdardedze.lv www.centrsdardedze.lv

Šo projektu līdzfinansē Eiropas Savienība Tiesību, vienlīdzības un pilsonības programmas 2014.-2020. gadam ietvaros. Šajā publikācijā atspoguļots vienīgi tās autoru viedoklis un Eiropas Komisija neuzņemas atbildību par veidu, kādā tiek izmantota tajā ietvertā informācija.

GLOBAL INITIATIVE TO
**End All Corporal
Punishment of Children**